

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Економічний факультет

Кафедра маркетингу, менеджменту та підприємництва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
бакалавра

**ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ СТАНДАРТІВ У
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

Завідувачка кафедри,
канд. екон. наук, доц.

Оксана БОЛОТНА

Керівник,
канд. екон. наук, доц.

Оксана БОЛОТНА

Здобувач, гр. ЕЯ-41

Анжеліка НІКОЛАЄВА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет/ННІ економічний

Кафедра маркетингу, менеджменту та підприємництва

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність 073 – «Менеджмент»

Освітньо-професійна програма «Міжнародний менеджмент і бізнес комунікації»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри

_____ **О. В. Болотна**
підпис прізвище, ініціали

« ____ » _____ 2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЄКТ)

Ніколаєва Анжеліка Олександрівна
(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи: Використання міжнародних екологічних стандартів у зовнішньоекономічну діяльність українських підприємств

Керівник роботи _____ Болотна Оксана Володимирівна, к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від «28» травня 2025 року № 2101-5/993

2. Строк подання студентом роботи «02» червня 2025 року

3. Перелік питань, які потрібно розробити: розкрити сутність, класифікацію та значення міжнародних екологічних стандартів у міжнародній торгівлі; проаналізувати вимоги ключових стандартів (ISO 14001, EMAS тощо) та їх взаємозв'язок із ЗЕД; дослідити стан екологічного менеджменту та досвід впровадження стандартів на підприємстві ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»; оцінити вплив використання екологічних стандартів на ефективність ЗЕД підприємства; дослідити поточний стан впровадження міжнародних екологічних стандартів на українських підприємства; надати загальну характеристика

діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»; обґрунтувати застосування міжнародних екологічних стандартів в практиці діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»; запропонувати шляхи оптимізації та оцінити ефективність впровадження міжнародних екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС».

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи	Дата виконання
1	1. Теоретичний розділ	
2	2. Аналітико-дослідний розділ	
3	3. Проектно-рекомендаційний розділ	
4	Оформлення вступу та висновків	
5	Оформлення переліку використаних джерел	
6	Підготовка презентації і доповіді	
7	Передзахист кваліфікаційної роботи на кафедрі	
8	Підготовка до захисту кваліфікаційної роботи	

5. Дата видачі завдання 31 березня 2025 р.

Студент

 підпис

_____ **А. О. Ніколаєва**
 ініціали, прізвище

Керівник роботи

 підпис

_____ **О. В. Болотна**
 ініціали, прізвище

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 64 с., 13 табл., 8 рис., 64 джерела.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: екологічні стандарти, стандартизація, міжнародні екологічні стандарти, зовнішньоекономічна діяльність, українські підприємства, конкурентоспроможність, міжнародним стандартом ISO/IES, International Organization for Standardization, екологічний менеджмент, екологічна культура, ресурсоефективні технології, цифрові рішення, управління підприємством.

Об'єкт дослідження – процес впровадження міжнародних екологічних стандартів у діяльність українських підприємств, зокрема у сфері хімічного виробництва.

Мета роботи – розробка та обґрунтування шляхів підвищення ефективності впровадження міжнародних екологічних стандартів на прикладі ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» з метою зниження екологічних ризиків, оптимізації ресурсного використання та зміцнення міжнародної конкурентоспроможності підприємства.

Метод дослідження – теоретичний аналіз, методи збору інформації, узагальнення та систематизація наукових літературних джерел, порівняння (розділ 1), системний підхід, структурно-функціональний аналіз, економіко-статистичні методи, методи порівняльного аналізу, графічна візуалізація даних, експертне оцінювання впливу впроваджених заходів (розділ 2).

У кваліфікаційній роботі бакалавра розкрито сутність, класифікацію та значення міжнародних екологічних стандартів у міжнародній торгівлі; проаналізовано вимоги ключових стандартів (ISO 14001, EMAS тощо) та їх взаємозв'язок із ЗЕД; досліджено стан екологічного менеджменту та досвід впровадження стандартів на підприємстві ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»; оцінено вплив використання екологічних стандартів на ефективність ЗЕД підприємства; досліджено поточний стан впровадження міжнародних екологічних стандартів на українських підприємства; надано загальну характеристику діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»; обґрунтовано застосування міжнародних екологічних стандартів в практиці діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»; запропоновано шляхи оптимізації та оцінка ефективності впровадження міжнародних екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС».

Для удосконалення використання міжнародних екологічних стандартів ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» запропоновано поетапну оптимізацію впровадження стандарту ISO 14001:2015, інтеграцію екологічного менеджменту в управлінські процеси, підвищення екологічної культури персоналу,

впровадження ресурсоефективних технологій та цифрових рішень для моніторингу впливу на довкілля.

Прогнозні припущення щодо розвитку об'єкта дослідження – успішне впровадження екологічних стандартів дозволить ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» не лише підвищити свою екологічну ефективність, зменшити витрати та екологічні ризики, а й розширити експортні можливості, залучити нових партнерів, покращити імідж і зміцнити позиції на міжнародному ринку.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ СТАНДАРТІВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	10
1.1 Сутність міжнародних екологічних стандартів: поняття, види та основні принципи застосування у зовнішньоекономічній діяльності	10
1.2 Ключові міжнародні екологічні стандарти та їх роль у зовнішньоекономічній діяльності підприємств	15
1.3 Вплив впровадження міжнародних екологічних стандартів на конкурентоспроможність підприємств у зовнішньоекономічній діяльності	22
Висновки за першим розділом	26
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СТАНУ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ СТАНДАРТІВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»	28
2.1 Поточний стан впровадження міжнародних екологічних стандартів на українських підприємствах	28
2.2 Загальна характеристика діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»	33
2.3 Застосування міжнародних екологічних стандартів в практиці діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»	38
2.4 Шляхи оптимізації та оцінка ефективності впровадження міжнародних екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»	42
Висновки за другим розділом	54
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60

ВСТУП

На сьогодні в умовах глобалізації економічного простору екологічна безпека є ключовим фактором сталого розвитку держав і підприємств. Зростаючі вимоги міжнародної спільноти до дотримання природоохоронного законодавства, обмеження імпорту продукції, що не відповідає екологічним стандартам, стимулюють бізнес до впровадження відповідних систем управління. Таким чином, міжнародні екологічні стандарти стають важливим елементом конкурентної стратегії підприємств, особливо тих, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність (ЗЕД).

На тлі змін у зовнішньоторговельних пріоритетах України, орієнтації на європейські ринки та посилення інтеграції до глобальних ланцюгів постачання, дотримання міжнародних екологічних вимог є не лише вимогою часу, а й передумовою збереження позицій на ринках. Як приклад можу навести данні Міжнародної організації зі стандартизації (ISO), щорічно кількість сертифікованих за ISO 14001 компаній зростає на 5–7%, що свідчить про загальносвітову тенденцію переходу до екологічно відповідального бізнесу. Щодо українських підприємств, вони також дедалі частіше впроваджують стандарти ISO 14000, EMAS, REACH та інші, щоб задовольнити вимоги європейських партнерів.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вдосконалення підходів до реалізації ЗЕД українських підприємств з урахуванням сучасних екологічних викликів. Особливого значення це питання набуває для виробничих і науково-виробничих підприємств, діяльність яких пов'язана із використанням хімічних речовин, сировини або потенційно шкідливих для навколишнього середовища процесів. Одним із таких підприємств є Товариство з обмеженою відповідальністю «Науково-виробнича фірма «СТРОЙХІМСЕРВІС», яке здійснює зовнішньоекономічну діяльність і має потенціал для розвитку екологічного управління.

Метою даної роботи є розробка та обґрунтування шляхів підвищення ефективності впровадження міжнародних екологічних стандартів на прикладі ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» з метою зниження екологічних ризиків,

оптимізації ресурсного використання та зміцнення міжнародної конкурентоспроможності підприємства.

Для досягнення поставленої мети у кваліфікаційній роботі вирішено такі завдання:

- розкрито сутність, класифікацію та значення міжнародних екологічних стандартів у міжнародній торгівлі;
- проаналізовано вимоги ключових стандартів (ISO 14001, EMAS тощо) та їх
- взаємозв'язок із ЗЕД; досліджено стан екологічного менеджменту та досвід впровадження стандартів на підприємстві ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»;
- оцінено вплив використання екологічних стандартів на ефективність ЗЕД підприємства;
- досліджено поточний стан впровадження міжнародних екологічних стандартів на українських підприємства;
- надано загальну характеристика діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»;
- обґрунтовано застосування міжнародних екологічних стандартів в практиці діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»;
- запропоновано шляхи оптимізації та оцінити ефективність впровадження міжнародних екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС».

Об'єкт дослідження – процес впровадження міжнародних екологічних стандартів у діяльність українських підприємств, зокрема у сфері хімічного виробництва.

Предметом кваліфікаційної роботи виступають організаційно-економічні умови та механізми оптимізації використання міжнародних екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС».

Організація, на базі якої виконувалась випускна кваліфікаційна робота, – ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС». Для проведення економічного аналізу підприємства ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» були надані всі необхідні

матеріали, а саме дані фінансової звітності підприємства ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС», внутрішня аналітична звітність.

Основними джерелами, які були використані при написанні кваліфікаційної роботи, є українські та іноземні наукові публікації, підручники, монографії, міжнародні науково–практичні конференції, електронні фахові видання, збірники тез доповідей, ресурси мережі Інтернет, вихідні дані про роботу організації.

Основними методами, які використовувались у процесі дослідження, є теоретичний аналіз, методи збору інформації, узагальнення та систематизація наукових літературних джерел, порівняння (розділ 1), системний підхід, структурно-функціональний аналіз, економіко-статистичні методи, методи порівняльного аналізу, графічна візуалізація даних, експертне оцінювання впливу впроваджених заходів (розділ 2).

Елементом наукової новизни бакалаврської роботи є:

- обґрунтування практичного впливу впровадження міжнародних екологічних стандартів на підвищення конкурентоспроможності підприємства у сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- обґрунтування стратегічних напрямів оптимізації впровадження екологічних стандартів з урахуванням специфіки діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»; запропонована структурована модель етапів інтеграції ISO 14001 у внутрішню систему управління підприємства.

Отримані результати дослідження спрямовані на підвищення ефективності використання міжнародних екологічних стандартів на підприємстві; покращення екологічної безпеки продукції; посилення позицій підприємства на зовнішньому ринку; удосконалення екологічного управління та зниження ризиків порушення природоохоронного законодавства.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ СТАНДАРТІВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Сутність міжнародних екологічних стандартів: поняття, види та основні принципи застосування у зовнішньоекономічній діяльності

У сучасних умовах розвитку міжнародного економічного простору дедалі важливішого значення набуває відповідальне ставлення до природного середовища. Рівень екологічної безпеки та відповідність продукції й виробничих процесів міжнародним екологічним вимогам стали ключовими критеріями при формуванні зовнішньоекономічних зв'язків. У зв'язку з цим міжнародні екологічні стандарти виступають не лише інструментом охорони довкілля, а й ключовим чинником підвищення конкурентоспроможності підприємств на зовнішніх ринках [1, 2].

За міжнародним стандартом ISO/IES: "Стандартизація - діяльність, яка спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкування у певній галузі шляхом встановлення положень для загального і багатократного використання у відношенні реально існуючих або перспективних завдань" [3].

Предметом стандартизації є технічне законодавство та нормативні документи регламентації процесів, методів, способів, правил життєдіяльності людини.

Згідно законодавству України встановлено такі суб'єкти стандартизації, як: центральний орган виконавчої влади у сфері стандартизації; центральний орган виконавчої влади у сфері стандартизації; рада стандартизації; технічні комітети стандартизації; інші суб'єкти, що займаються стандартизацією, поданням центрального органу виконавчої влади у сфері стандартизації Кабінет Міністрів України уповноважує центральний орган виконавчої влади у сфері будівництва та промисловості будівельних матеріалів організувати, розробляти, схвалювати, приймати, переглядати, змінювати та визнавати такими, що

втратили чинність, національні стандарти у галузі будівництва та промисловості будівельних матеріалів.

Повноваження та функції суб'єктів стандартизації встановлюються законодавством, положеннями та статутними документами цих суб'єктів.

Об'єктами стандартизації виступають: продукція, процеси та послуги, зокрема матеріали, їхні складники, устаткування, системи, їхня сумісність, правила, процедури, функції, методи чи діяльність.

Одними з найважливіших об'єктів стандартизації можемо відмітити:

1. організаційно-методичні та загальнотехнічні об'єкти, а саме: організація робіт зі стандартизації; термінологічні системи різних галузей знань та діяльності; класифікація та кодування інформації; методи випробовування (аналізу), системи та методи забезпечування якості, якості, контролю та управління; метрологічне забезпечення (захист громадян і національної економіки від наслідків недостовірних результатів вимірювання); системи фізичних величин та одиниць вимірювання; стандартні довідкові дані про фізичні константи та властивості речовин і матеріалів; системи технічної та іншої документації загального застосування; умовні позначення: графічні та їхні системи, розмірні геометричні системи (допуски, посадки, геометрія поверхні тощо) та їх контроль; інформаційні технології: програмне та апаратне забезпечення інформаційних систем загального визначення;
2. продукція, призначена для використання в різних видах економічної діяльності, продукція для державних закупівель та загального споживання;
3. системи та господарські об'єкти особливого значення та їх складові, зокрема транспорт, зв'язок, енергетичні системи, природокористування тощо;
4. вимоги до захисту прав споживачів, охорони праці, ергономіки, технічної естетики, охорони навколишнього середовища;
5. будівельні матеріали, технологічні процеси, стандартні деталі та будівлі, функціональні системи забезпечення будівель, складні будівельні конструкції та методи управління в будівництві;
6. потреби оборони, мобілізаційної готовності та державної безпеки [4].

Міжнародний стандарт – це нормативний документ, прийнятий міжнародною організацією із стандартизації і доступний для широкого кола користувачів [5].

Міжнародний стандарт - стандарт, що має поширення в декількох країнах, наприклад в країнах ЄС. Міжнародні стандарти мають позначки:

- ISO (міжнародна система стандартизації);
- EN (Європейські норми). Міжнародні стандарти, що введені в дію в Україні мають позначки ДСТУ ISO і ДСТУ EN [6].

Міжнародні екологічні стандарти – це комплекс нормативно-правових документів, що регламентують вимоги до організації екологічного менеджменту, контролю за впливом виробництва на довкілля, використання природних ресурсів, поводження з відходами, запобігання забрудненню тощо. Їх застосування дозволяє підприємствам здійснювати діяльність з урахуванням екологічної безпеки на всіх етапах виробничого циклу – від постачання сировини до постачання готової продукції споживачеві [7].

Важливо зазначити, що екологічна стандартизація розпочала своє створювання в 70-х роках минулого сторіччя. Деякий час розгорталася полеміка на тему важливості стандартизації галузі використання природних ресурсів та охорона навколишнього природного середовища. Проте інтенсивне зростання антропогенного навантаження на довкілля у другій половині ХХ сторіччя спричинило зробити висновок, що без конкретних нормативних документів у вигляді стандартів управляти процесами охорони природного середовища не буде можливим [6].

Під екологічною стандартизацією слід розуміти встановлення єдиної та обов'язкової системи управління екологічними стандартами та вимогами для всіх об'єктів заданого рівня [8].

Екологічна стандартизація досліджує екологічні аспекти діяльності організацій.

Екологічний аспект виступає елементом діяльності, продукції чи послуг організації, діючих разом з навколишнім середовищем.

Можна зазначити, що система екологічних стандартів виступає однією з ключових складових частин комплексу стандартів держави через необхідність постійного врахування антропогенного впливу на НПС, що збільшується в часі та просторі. Придатність навколишнього середовища для життя визначається рівнем його якості. Якість природного середовища постійно впливає на якість продукції, сировини та матеріалів. Тому дана проблема також є предметом екологічного регулювання та привертає все більшу увагу як з боку урядів різних країн, так і громадських організацій [4].

Однією з найбільш поширених у світовій практиці є серія стандартів ISO 14000, розроблена Міжнародною організацією зі стандартизації (International Organization for Standardization, ISO). Вона охоплює широке коло питань, пов'язаних з управлінням впливом підприємств на навколишнє середовище. Ключовим серед них є стандарт ISO 14001, він встановлює вимоги до системи екологічного менеджменту (CEM). Впровадження цієї системи дає змогу ідентифікувати екологічні аспекти діяльності підприємства, визначити цілі та завдання в галузі охорони довкілля, впроваджувати програми з поліпшення екологічної ефективності та дотримуватись чинного екологічного законодавства.

Окрім ISO 14001, міжнародна практика також застосовує:

- EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) – екологічна система аудиту, ініційована Європейським Союзом;
- REACH (Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals) – регламент ЄС щодо безпечного використання хімічних речовин;
- SA 8000, ISO 26000 – у частині соціальної та екологічної відповідальності.

Тож, виходячи з вищезазначеної інформації представимо на рисунку 1.1. серію стандартів ISO 14000, яка розроблена Міжнародною організацією зі стандартизації (International Organization for Standardization, ISO), які важливо враховувати сучасним підприємствам.

У контексті зовнішньоекономічної діяльності, дотримання міжнародних екологічних стандартів дозволяє підприємствам адаптуватися до вимог імпортерних ринків, особливо у країнах ЄС, США, Канаді, мінімізувати ризики блокування поставок та санкцій, брати участь у міжнародних тендерах і грантових програмах і формувати імідж соціально відповідального та екологічно безпечного партнера.

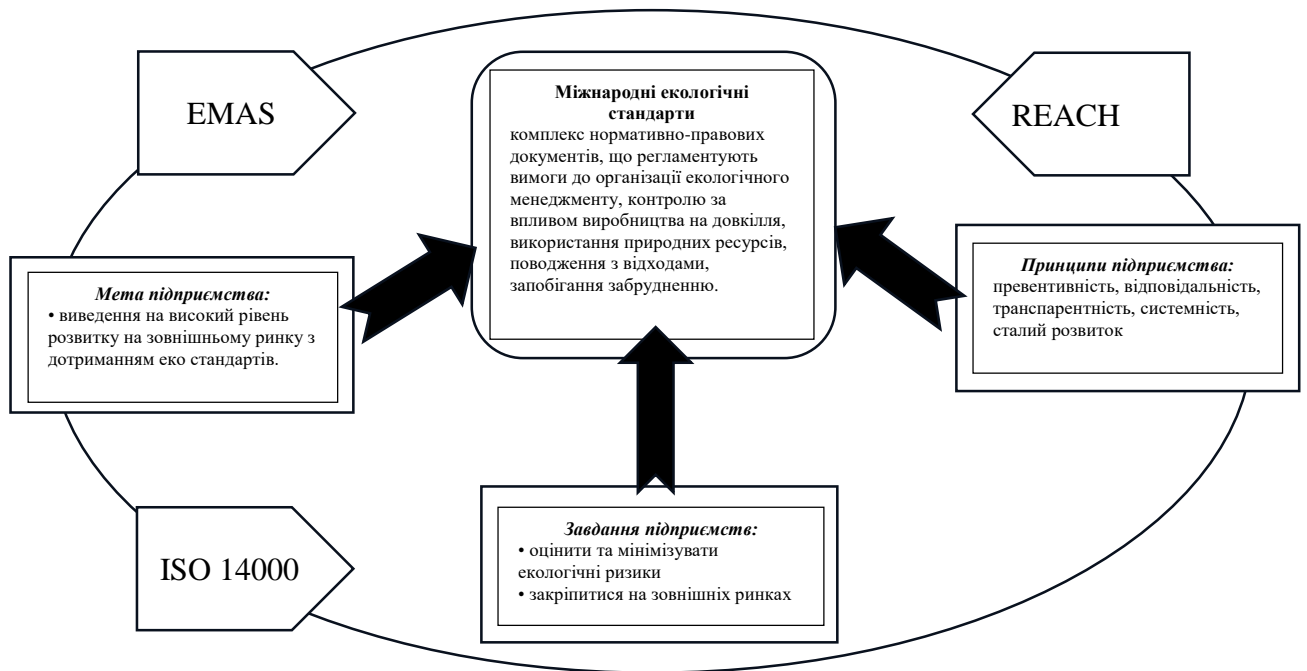

Рисунок 1.1 Серія стандартів ISO 14000, яка розроблена Міжнародною організацією зі стандартизації (International Organization for Standardization, ISO)

Джерело побудовано автором на основі [4]

До основних принципів впровадження міжнародних екологічних стандартів у зовнішньоекономічній діяльності можна віднести:

- превентивність – орієнтація на запобігання, а не ліквідацію екологічної шкоди;
- відповідальність – зобов'язання кожного суб'єкта ЗЕД дотримуватись екологічного права;
- прозорість – відкритість та звітність перед партнерами і державними органами;

- системність – інтеграція екологічних процедур у загальну систему управління підприємством;
- сталий розвиток – баланс між економічною вигодою, екологією та соціальною відповідальністю [9].

Таким чином, міжнародні екологічні стандарти є важливою умовою виходу підприємств на зовнішні ринки. Їхнє впровадження сприяє не лише на зниження впливу на довкілля, а й на покращення ефективності діяльності загалом, що робить тему дослідження надзвичайно актуальною у контексті трансформації економіки України.

1.2 Ключові міжнародні екологічні стандарти та їх роль у зовнішньоекономічній діяльності підприємств

У сучасних умовах розвитку світової економіки питання екологічної безпеки є пріоритетним фактором при формуванні зовнішньоекономічних зв'язків між державами та підприємствами. Тенденції посилення екологічного контролю, особливо в розвинених країнах, обумовлюють необхідність дотримання підприємствами екологічних стандартів міжнародного рівня. Їх наявність стала не лише вимогою законодавства, а й важливою умовою допуску продукції на зовнішні ринки, особливо у межах співпраці з Європейським Союзом [10].

Потрібно детально розглянути найбільш поширені та затребувані у сфері зовнішньоекономічної діяльності екологічні стандарти.

Почнемо зі схеми екологічного менеджменту і аудиту EMAS (Eco-Management and Audit Scheme), яка була розроблена як уніфікована система для держав-членів Європейського Союзу в першій половині 1990-х рр. [11]. В 1995 році в організаціях з'явилась можливість бути сертифікованими згідно з EMAS.

Ключовими цілями створення EMAS можна назвати оцінку й покращення екологічних характеристик діяльності організацій та формування відповідних умов для отримання екологічної інформації зацікавленими сторонами. Система

була створена лише для промислових підприємств. Організації добровільно можуть зареєструватися (отримати сертифікат) відповідно до вимог EMAS, проте це суттєво підвищує репутацію підприємства на європейському ринку.

Основними складовими створення системи екологічного менеджменту, згідно з EMAS, є:

1. Розробка екологічної політики та публікація заяви про наміри підприємства щодо її впровадження.
2. Оцінка ситуації, яка існувала на момент прийняття екологічної політики та в порівнянні з якою буде оцінюватися ефективність майбутнього функціонування системи екологічного менеджменту.
3. Формулювання конкретних цілей екологічної політики підприємства, а саме визначення тих характеристик діяльності, які потребують покращення.
4. Розробка детальної програми виконання поставлених цілей.
5. Проведення екологічного аудиту для регулярної оцінки результатів досягнення поставлених цілей.

На сьогоднішній день система EMAS розповсюджується лише на території Європейського Союзу. Саме тому така система буде корисною для виробництв, що мають орієнтацію на експорт своєї продукції до країн ЄС або країн, які мають намір стати членами союзу. Однак EMAS не може повністю протистояти міжнародним стандартам, які розробляються Міжнародною організацією стандартизації (ISO) серії 14000 [12].

Далі мова піде про Міжнародну організацію стандартизації (ISO), згадувану раніше.

ISO – це міжнародна федерація, в склад якої входить близько 159 членів з кожної країни, вони є національними органами зі стандартизації (NSB) [13]. Очікується, що ці органи будуть найбільш представницькими органами стандартизації у своїй країні та, як правило, матимуть офіційний національний мандат від місцевого уряду на розробку добровільних стандартів.

ISO має співпрацю з двома іншими офіційними міжнародними організаціями зі стандартизації: ІС та Міжнародною спілкою електрозв'язку (ITU) [14, 15].

Ключовими видами діяльності ISO можна назвати:

- заходи щодо сприяння координації, уніфікації та гармонізації національних нормативних документів;
- розробка та затвердження міжнародних стандартів;
- обмін інформацією про роботу комітетів;
- співпраця з іншими міжнародними організаціями, зацікавленими у вирішенні пов'язаних проблем [12].

Міжнародна організація зі стандартизації (ISO) займається розробкою стандартів і сертифікацією продукції в різних сферах, за винятком галузей електротехніки, радіотехніки та зв'язку, які входять до компетенції Міжнародної електротехнічної комісії.

Як неурядова структура, ISO має консультативний статус при Організації Об'єднаних Націй і є найбільшою у світі міжнародною організацією, що охоплює широкий спектр питань стандартизації.

ISO застосовує комплексний підхід до задоволення потреб бізнесу, промисловості, державних і недержавних установ, а також споживачів у питаннях охорони навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

Організація розробила 570 міжнародних стандартів, що охоплюють оцінювання стану довкілля, ефективне використання ресурсів і метрологічну діяльність.

Стандарти серії ISO 14000, які стосуються систем екологічного управління, сприяють впровадженню системного підходу до управління екологічними аспектами діяльності підприємств і можуть застосовуватися в різних галузях економіки [16].

На сьогодні система стандартів серії ISO 14000 має в своєму складі наступні документи:

1. ISO 14001 – системи екологічного керування (вимоги та настанови щодо застосовування);
2. ISO 14004 – системи екологічного керування (настанови щодо принципів, систем та засобів забезпечення функціонування);
3. ISO 14015 – екологічний менеджмент (екологічна оцінка площ та організацій);
4. ISO 14020 – екологічні маркування та декларації (основні принципи);
5. ISO 14021 – екологічні маркування та декларації (самодекларуючі екологічні заяви);
6. ISO 14024-2000 – етикетки та декларації екологічні (екологічне маркування I типу, принципи та процедури);
7. ISO 14031 – управління навколишнім середовищем (оцінювання екологічної ефективності);
8. ISO 14040 – управління навколишнім середовищем (оцінка життєвого циклу, принципи і структура);
9. ISO 14041 – управління навколишнім середовищем (оцінка життєвого циклу, визначення цілі і сфери дослідження і інвентаризаційний аналіз);
10. ISO 14042 – управління навколишнім середовищем (оцінка життєвого циклу, впливу життєвого циклу);
11. ISO 14043 – управління навколишнім середовищем (оцінка життєвого циклу та інтерпретація життєвого циклу);
12. ISO 14050 – управління навколишнім середовищем;
13. ISO 14062 – екологічний менеджмент (інтегрування екологічних аспектів у проєктуванні і розробки продукції);
14. ISO 14063 – екологічний менеджмент (обмін екологічною інформацією, рекомендації та приклади);
15. ISO 14064 – вимірювання, кількісний вимір і зменшення викидів парникових газів [5].

Екологічне маркування має широкий спектр використання – від продуктів харчування та промислових виробів до будівельних матеріалів, нерухомості й різноманітних послуг. Основні принципи та підходи до використання екологічного маркування викладені у стандартах серії ISO 14020 «Екологічні маркування та декларації».

Рекомендації щодо зниження негативного впливу на навколишнє середовище протягом усього життєвого циклу продукції чи послуг різних категорій містяться у стандартах ISO 14040 «Оцінка життєвого циклу».

Розробкою міжнародних стандартів у сфері екологічного управління займається технічний комітет ISO/TC 207 «Екологічне управління». Сфера стандартизації технічного комітету ISO/TC 207 охоплює такі напрямки:

1. системи управління в галузі екології;
2. екологічний аудит і пов'язані з ним дослідження;
3. оцінювання екологічної ефективності;
4. екологічне маркування;
5. аналіз життєвого циклу продукції;
6. екологічна комунікація;
7. врахування екологічних аспектів під час проектування та розробки продукції;
8. екологічні вимоги в стандартах на продукцію;
9. термінологія та визначення понять;
10. регулювання парникових газів;
11. обчислення вуглецевого й водного сліду товарів.

До складу технічного комітету ISO/TC 207 входять національні делегати з понад 100 країн (табл. 1.1). Україна представлена в ньому через «дзеркальний» технічний комітет стандартизації ТК 82 «Охорона довкілля» [5]. Опишемо більш детально стандарт ISO 14001, який є ключовим документом серії ISO 14000. Він встановлює вимоги до системи екологічного менеджменту (СЕМ). Хоч цей стандарт є добровільним, він широко застосовується у міжнародній практиці та

забезпечує системний підхід до виявлення, оцінки та контролю екологічних аспектів діяльності підприємства.

Таблиця 1.1 – Структура ISO/TC 207 «Економічне управління»

Структура ISO/TC 207 (підкомітети)	Сфера стандартизації	Секретаріат	Організація
SC1	Системи екологічного управління	UK	BSI
SC2	Екологічний аудит	NL	NNI
SC3	Екологічне маркування	AUS	SAA
SC4	Оцінка екологічних показників діяльності організації	USA	ANSI
SC5	Аналіз життєвого циклу	F	AFNOR
SC6	Терміни та визначення	N	NSF

Джерело: систематизовано на основі джерела [5]

Впровадження ISO 14001 дозволяє формувати чітку екологічну політику, зменшувати вплив виробництва на довкілля, забезпечувати відповідність вимогам чинного законодавства та очікуванням міжнародних партнерів та знижувати витрати за рахунок раціонального використання ресурсів.

Згідно зі статистикою ISO, на 2023 рік понад 350 000 підприємств у світі сертифіковані за стандартом ISO 14001, що свідчить про його загальносвітове визнання.

Наступним стандартом, який я розгляну є ISO 50001 — стандарт з енергетичного менеджменту, який спрямований на підвищення енергоефективності виробництва. Його використання є важливим не лише в екологічному контексті, але й у плані зниження витрат підприємства, що особливо актуально в умовах зростання вартості енергоносіїв.

REACH (Реєстрація, оцінка, авторизація та обмеження хімічних речовин) – це регламент Європейського Союзу (ЄС), метою якого є захист здоров'я людини та навколишнього середовища від ризиків, пов'язаних з використанням

хімічних речовин [17]. Його дія поширюється на всі товари, що містять хімічні компоненти, і є обов'язковою умовою експорту до країн Європейського Союзу. Відповідність REACH дозволяє уникати заборон на імпорт, скорочує час митного оформлення та забезпечує прозорість хімічного складу продукції [18].

Таким чином, на рисунку 1.2. зобразимо ключові складові основних міжнародних екологічних стандарті з урахуванням впливу на зовнішньоекономічну діяльність.

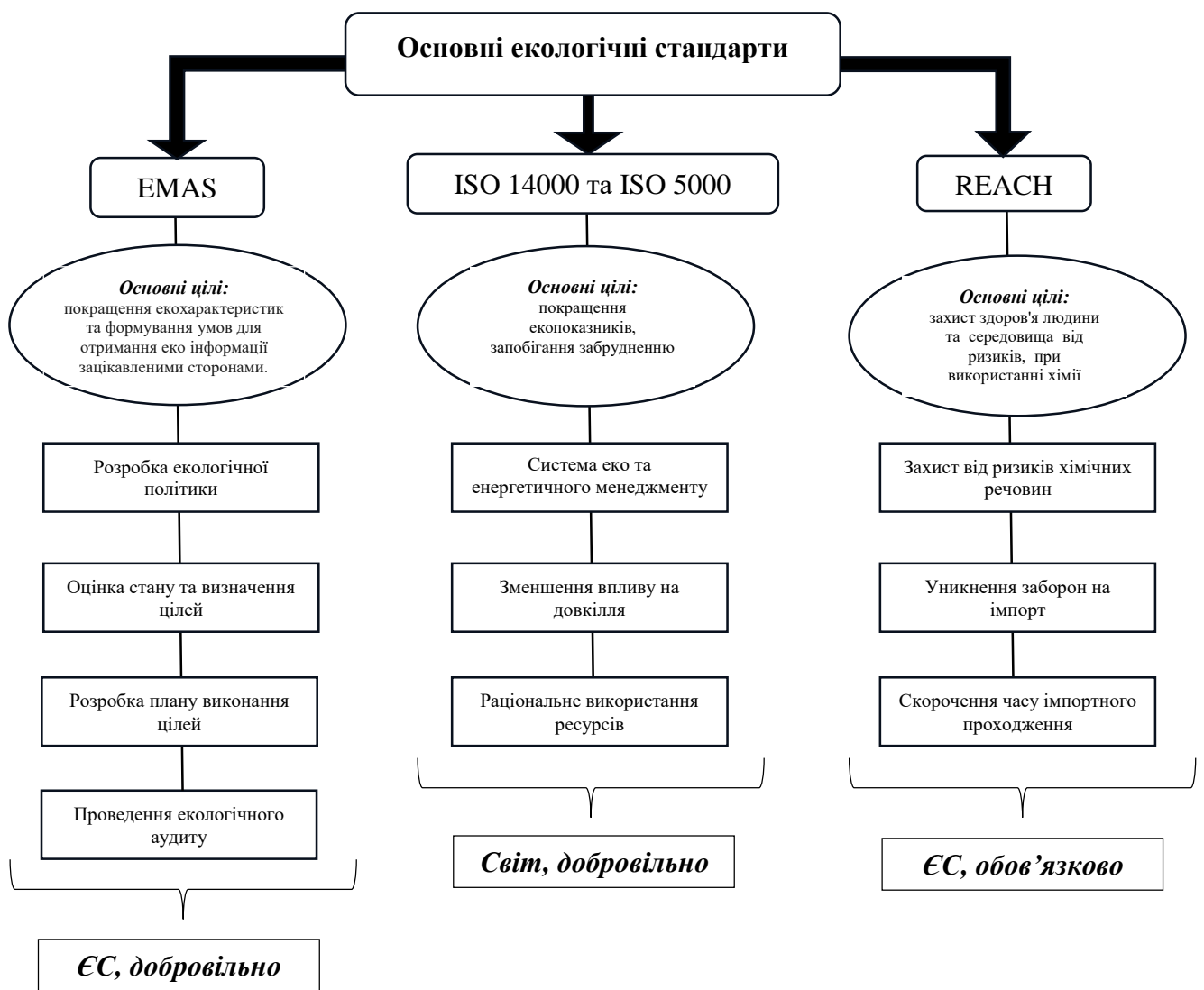

Рисунок 1.2 Ключові складові основних міжнародних екологічних стандарті з урахуванням впливу на зовнішньоекономічну діяльність

Джерело: сформовано автором

Функції національного органу стандартизації виконує державне підприємство «Український науково-дослідний та навчальний центр стандартизації, сертифікації та проблем якості» (ДП «УкрНДНЦ»), яке після ребрендингу діятиме під назвою ДП «Українське агентство зі стандартизації» (УАН).

Відповідно до Закону України «Про стандартизацію», до основних повноважень національного органу стандартизації належать:

- розроблення, затвердження, перегляд, скасування та поширення національних стандартів;
- забезпечення ведення та актуалізації національного фонду нормативних документів;
- організація діяльності технічних комітетів стандартизації;
- участь у міжнародній та європейській стандартизації, представництво інтересів України в міжнародних організаціях зі стандартизації;
- інформування зацікавлених сторін про національні та міжнародні стандарти;
- забезпечення доступу до національних стандартів і нормативних документів;
- співпраця з державними органами, підприємствами та організаціями з питань стандартизації [19].

1.3. Вплив впровадження міжнародних екологічних стандартів на конкурентоспроможність підприємств у зовнішньоекономічній діяльності

Під інтеграції України до світового економічного простору особливе значення має формування системи управління підприємствами, що відповідає вимогам сталого розвитку, міжнародних норм і стандартів [20].

На даний час екологічна та соціальна частина роботи підприємств в межах України не є ключовими аспектами під час укладання контрактів, тоді як в країнах ЄС вони є значним аргументом.

Дослідження показали, що сертифікація за стандартом ISO 14001 збільшує можливість підприємствам стати експортером. Зокрема, аналіз даних підприємств Еквадору виявив, що наявність сертифіката ISO 14001 підвищує ймовірність виходу підприємств на експортні ринки на 4% . Це є особливо актуальним для великих компаній, які прагнуть розширити свою присутність на міжнародних ринках [21].

Більше того, впровадження екологічних стандартів також позитивно впливає на ринкову вартість компаній. Аналіз, проведений після підписання Паризької угоди, показав, що міжнародні корпорації з сертифікатом ISO 14001 змогли збільшити свою ринкову вартість на приблизно \$315 млн. Цей ефект був особливо виражений для компаній з країн, що розвиваються, які працюють у країнах з суворими екологічними регуляціями [22].

Інше дослідження підтверджує, що ISO 14001 приносить більше вигоди компаніям з країн, що розвиваються, порівняно з компаніями з розвинених країн. Це пов'язано з тим, що в країнах з нижчим рівнем продуктивності впровадження стандартів може суттєво покращити ефективність та репутацію компаній [23].

Саме тому все частіше українські компанії, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю намагаються якнайбільше розповсюджувати інформацію про особисту соціальну та екологічну відповідальність, для привернення уваги з боку світових партнерів [24].

Дотримання вимог міжнародних екологічних стандартів в діяльності суб'єктів господарювання виступає важливим чинником забезпечення конкурентоспроможності у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Конкурентоспроможність підприємства у зовнішньоекономічному контексті визначається не лише економічними показниками ефективності, якістю продукції та рівнем інноваційності, але й екологічною відповідальністю, це дедалі частіше стає обов'язковою умовою співпраці з іноземними партнерами

[25]. У зв'язку з цим міжнародні екологічні стандарти створюють додаткові можливості для зміцнення ринкових позицій.

Застосування ISO 14001, EMAS, REACH, формує комплексний позитивний вплив на зовнішньоекономічну діяльність підприємств.

Важливо відзначити, що в умовах жорстких норм екологічної безпеки в країнах Європейського Союзу, США та інших економічно розвинених країнах наявність екологічних сертифікатів стає ключовим важелем під час укладання контрактів та здійснення поставок [26]. Також дотримання міжнародних стандартів знижує ризик експортних бар'єрів, спрощує процедури сертифікації продукції та забезпечує інституційну легітимність підприємства в міжнародному середовищі.

Згідно гіпотези Портера, суворі екологічні регуляції можуть стимулювати інновації та підвищувати ефективність виробництва. Це означає, що впровадження екологічних стандартів не лише відповідає вимогам ринку, але й сприяє внутрішньому розвитку підприємства та впровадженню нових технологій [27].

Впровадження систем екологічного менеджменту допомагає раціоналізувати використання природних ресурсів, енергії та матеріалів, покращити процеси утилізації відходів, а також зменшити витрати на екологічні платежі та штрафи [28]. Це не лише знижує операційні витрати, але й підвищує загальну стійкість бізнесу до зовнішніх ризиків, включаючи регуляторні та екологічні виклики.

Більше того в сучасних умовах прозорості та доступу до інформації екологічна відповідальність стає репутаційною перевагою при виборі компанії для співпраці. Наявність міжнародного сертифіката з екологічного менеджменту створює позитивний імідж підприємства, підвищує довіру з боку міжнародних контрагентів, інвесторів та кінцевих споживачів, а також дозволяє брати участь у соціально відповідальних ланцюгах поставок.

Щодо мінімізації юридичних та регуляторних ризиків, систематичне дотримання міжнародних екологічних стандартів дозволяє уникнути порушень

законодавства країн-партнерів, що у свою чергу знижує ризик накладення штрафних санкцій, зупинення постачання або втрати контрактів. Підприємство отримуватиме можливість стабільно працювати в рамках правового поля та реагувати на зміни у нормативно-правовому середовищі.

Схема екологічного управління та аудиту (EMAS) надає підприємствам інструменти для постійного покращення екологічної ефективності. Перевагами виступають зниження витрат на управління ресурсами та відходами, мінімізацію ризиків, покращення відносин з зацікавленими сторонами та досягнення конкурентної переваги. Близько 69% організацій, зареєстрованих в EMAS, вважають, що ця схема допомагає їм легше досягати правової відповідності, ніж ISO 14001 [29].

На останок хочеться відмітити важливість екологічної відповідальності в контексті залучення фінансових ресурсів та участі у міжнародних програмах. Багато міжнародних фінансових установ, включаючи Світовий банк та Європейський банк реконструкції та розвитку, надають перевагу проектам, що відповідають принципам екологічної стійкості [30, 31]. Саме тому наявність сертифікованої системи екологічного менеджменту є умовою доступу до інвестицій, грантів, субсидій та технічної допомоги.

Таким чином, можна провести тісний зв'язок між дотриманням міжнародних економічних стандартів підприємствами та зростанням їх конкурентоспроможності (рис. 1.3) [32].

Можна побачити, що екологічні стандарти повинні бути направлені на підвищення конкурентоспроможності, зокрема підприємства розробляють чіткий план виходу на зовнішній ринок. Впровадження цих стандартів має комплексний вплив на підвищення конкурентоспроможності підприємств у зовнішньоекономічній діяльності. Вони не лише забезпечують відповідність вимогам партнерських країн, але й сприяють внутрішньому розвитку підприємства, його адаптації до вимог сталого розвитку, підвищенню ефективності управління та формуванню довгострокових переваг на міжнародному ринку.

Рисунок 1.3 – Аналіз зв'язку екологічних стандартів та конкурентоспроможності підприємств ЗЕД

Джерело: сформовано автором на основі [32]

Висновки за першим розділом

Таким чином, в результаті дослідження проведеного в першому розділі кваліфікаційної роботи бакалавра було встановлено, що міжнародні екологічні стандарти є сукупністю нормативно-правових документів, які регулюють вимоги до екологічного менеджменту, контролю за використанням ресурсів і охороною довкілля. Також було визначено, що їх застосування у зовнішньоекономічній діяльності сприяє адаптації підприємств до міжнародних

вимог, забезпечує екологічну безпеку виробничих процесів та є умовою конкурентного доступу до світових ринків.

В роботі було систематизовано ключові міжнародні екологічні стандарти, зокрема ISO 14001, EMAS, REACH, ISO 50001, та визначено їх зміст, особливості застосування і вимоги до екологічного менеджменту. Ці стандарти охоплюють екологічну оцінку продукції, енергоефективність, безпечність хімічних речовин, екологічне маркування тощо, і є основою для формування екологічної політики на підприємствах, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

Обґрунтовано вплив впровадження міжнародних екологічних стандартів на підвищення конкурентоспроможності підприємств. Дотримання таких стандартів забезпечує доступ до нових ринків, мінімізує ризики юридичних та регуляторних бар'єрів, знижує витрати за рахунок ресурсної ефективності, підвищує репутаційну цінність компанії та сприяє залученню іноземних інвестицій і участі в міжнародних програмах підтримки сталого розвитку.

Можна підсумувати, що теоретичне обґрунтування сутності, структури та функціонального значення міжнародних екологічних стандартів дозволяє зробити висновок про їх ключову роль у формуванні ефективної, відповідальної та конкурентоспроможної моделі зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ СТАНДАРТІВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВИС»

2.1 Поточний стан впровадження міжнародних екологічних стандартів на українських підприємствах

Впровадження міжнародних екологічних стандартів на українських підприємствах є надзвичайно важливим у контексті сучасних глобальних викликів, пов'язаних із охороною навколишнього середовища. З огляду на зростаючі екологічні ризики, зокрема забруднення повітря, водних ресурсів та ґрунтів, підприємства повинні дотримуватися чітких норм і правил, що допомагають мінімізувати негативний вплив на природу. Міжнародні стандарти, такі як ISO 14001, створюють єдині вимоги щодо екологічного менеджменту, що сприяє не лише захисту довкілля, а й підвищенню ефективності виробничих процесів. Крім того, впровадження міжнародних екологічних стандартів надає українським підприємствам значні конкурентні переваги на світовому ринку. Характеристика поточного рівня впровадження міжнародних екологічних стандартів на українських підприємствах представлена в табл. 2.1. Основним міжнародним стандартом екологічного менеджменту, який впроваджується в Україні, є ISO 14001. Цей стандарт дозволяє підприємствам системно управляти впливом на довкілля та підвищувати екологічну ефективність своєї діяльності. Україна прийняла стандарти серії ISO 14000 як національні (ДСТУ ISO 14000) майже одразу після їх затвердження в міжнародній організації ISO, випередивши деякі сусідні країни. Проте реальне впровадження цих стандартів на підприємствах відбувається повільно і поступово. На початку 2000-х років кількість сертифікованих підприємств за ISO 14001 була дуже низькою (близько п'яти підприємств у 2002 році). З часом система екологічного менеджменту почала розвиватися, але переважно на окремих підрозділах підприємств, часто

на базі вже існуючих систем управління якістю (ISO 9001). За наявними даними, точна кількість українських підприємств, сертифікованих за міжнародним стандартом ISO 14001, не наведена у відкритих джерелах.

Таблиця 2.1 – Етапи впровадження міжнародних екологічних стандартів на українських підприємствах

Етап впровадження	Опис процесу	Особливості етапу
1. Прийняття стандартів на національному рівні	Україна прийняла стандарти серії ISO 14000 як національні (ДСТУ ISO 14000) після їх міжнародного затвердження.	Випередження деяких сусідніх країн; створено нормативну базу для впровадження стандартів.
2. Початкове впровадження (початок 2000-х)	Низький рівень сертифікації (близько 5 підприємств у 2002 році); впровадження здебільшого на окремих підрозділах.	Системи екологічного менеджменту починають інтегруватися на базі вже існуючих систем управління якістю (ISO 9001).
3. Поступовий розвиток систем екологічного менеджменту	Поширення впровадження, активізація серед великих підприємств, особливо у промисловості і торгівлі.	Підвищення уваги до екологічної сертифікації та маркування продукції, що підвищує конкурентоспроможність.
4. Впровадження комплексних систем HSE	Застосування систем Health, Safety, Environment, які включають ISO 14001 та ISO 45001.	Забезпечує комплексний підхід до екологічної відповідальності та безпеки праці, покращує імідж підприємств.

Джерело: систематизовано автором на основі джерел [33, 34, 35]

Проте відомо, що в Україні впровадження ISO 14001 відбувається поступово, і кількість сертифікованих підприємств значно менша порівняно з країнами Європи. За даними 2019 року, Україна відстає від Польщі за кількістю сертифікованих систем управління якістю, включно з ISO 14001, майже у 13 разів. Польща має близько 1300 підприємств із сертифікатом ISO 9000, а за ISO 14001 кількість сертифікованих систем в Україні є значно меншою. В останні роки великі підприємства, особливо у торгівлі та промисловості, все активніше впроваджують міжнародні системи сертифікації та екологічного маркування, що покращує екологічні характеристики продукції і сприяє підвищенню конкурентоспроможності. Водночас, існують значні виклики: недостатній рівень

державного контролю, складнощі з моніторингом і звітністю через нормативні прогалини, обмежене фінансування екологічних ініціатив, брак кваліфікованих кадрів та технічні бар'єри для впровадження новітніх технологій. Основні перешкоди, що гальмують швидке впровадження міжнародних екологічних стандартів в Україні представлено на рис. 2.1.

Недостатнє фінансування інноваційної та екологічної діяльності підприємств
Критичний стан державного менеджменту у сфері природокористування
Відсутність ефективних економічних інструментів і стимулів для підприємств
Проблеми з екологічним контролем і моніторингом
Недостатня прозорість і доступність екологічної інформації
Відсутність системних механізмів і практики впровадження та оцінки державної екологічної політики
Складність гармонізації з європейськими стандартами
Промислове забруднення і екологічна деградація
Низький рівень екологічної свідомості і недостатня участь громадськості в екологічних процесах
Застарілі технічні стандарти і відтермінування впровадження нових екологічних норм

Рисунок 2.1 – Перешкоди стосовно процесів впровадження міжнародних екологічних стандартів в Україні

Джерело: систематизовано автором на основі джерел [36, 37]

Отже, політика фінансування екологічних інновацій є невиваженою, що стримує розвиток екологічних технологій і модернізацію виробництва. Крім того, недосконале інституційне забезпечення, слабка інфраструктура та відсутність збалансованого поєднання галузевого і територіального підходів у державному управлінні екологією не дозволяє швидко та ефективно впроваджувати екологічні стандарти у діяльність вітчизняних підприємств. Відсутність ефективних економічних інструментів і стимулів для підприємств, які б спонукали бізнес впроваджувати екологобезпечні, енергозберігаючі технології та оновлювати очисне обладнання призводить до низької зацікавленості

компаній у впровадженні екологічних стандартів, збереження застарілих виробничих потужностей, зростання рівня забруднення довкілля та втрати конкурентних переваг на міжнародному ринку. Зміни у нормативній базі суттєво впливають на екологічний менеджмент підприємств в Україні, формуючи умови для його розвитку і підвищення ефективності (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Вплив змін у нормативній базі на впровадження міжнародних екологічних стандартів на українських підприємствах

Фактор / Аспект	Суть / Вплив
Імплементация міжнародних стандартів (ISO 14001:2015)	Створює основу для системного підходу до екологічної політики; інтегрується у загальну систему управління підприємством, підвищуючи конкурентоспроможність.
Зміни у законодавстві	Сприяють переходу від формального дотримання вимог до проактивної екополітики, базованої на інтересах компанії, що підвищує відповідальність підприємств.
Нормативна база – звітність, контроль, моніторинг	Забезпечує вимоги до оцінювання екологічних ризиків і планування заходів з їх мінімізації.
Впровадження стандартів у нормативних актах	Дозволяє підприємствам економити ресурси та знижувати витрати через ефективніше використання сировини, води, енергії.
Підвищення екологічної свідомості	Законодавчі вимоги стимулюють формування нової екологічної культури серед керівництва і працівників, що підтримує сталий розвиток бізнесу.
Додаткові переваги від дотримання екостандартів	Покращення репутації, кращі відносини з інвесторами, споживачами та постачальниками, а також можливість отримання податкових пільг.

Джерело: складено автором на основі джерел [38, 39, 40]

Імплементация міжнародних стандартів, зокрема ISO 14001:2015, створює основу для системного і стратегічного підходу до екологічної політики підприємств. Це сприяє інтеграції екологічного менеджменту у загальну систему управління підприємством, що підвищує його конкурентоспроможність на внутрішньому і міжнародному ринках. Зміни у законодавстві стимулюють підприємства переходити від формального виконання екологічних вимог до впровадження проактивних екологічних політик, що базуються на власних інтересах компаній, а не лише на зовнішньому контролі, що підвищує

відповідальність і мотивацію підприємств до зменшення негативного впливу на довкілля.

2.2 Загальна характеристика діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»

ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» здійснює діяльність у сфері виробництва та/або реалізації будівельних хімікатів, матеріалів для будівництва та ремонту, а також залучене до надання послуг з хімічного захисту будівель, гідроізоляції, реставрації та санації конструкцій. Основний напрямок – інженерні рішення у сфері будівництва з використанням спеціальних хімічних технологій.

Основні види діяльності (КВЕД)

- 46.75 – Оптова торгівля хімічними продуктами (основний вид діяльності)
- 20.30 – Виробництво фарб, лаків і подібної продукції, друкарської фарби та мастик
- 21.10 – Виробництво основних фармацевтичних продуктів
- 46.46 – Оптова торгівля фармацевтичними товарами
- 46.19 – Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту
- 47.89 – Роздрібна торгівля з лотків і на ринках іншими товарами

Аналіз результатів господарської діяльності компанії представлено в табл.

2.3.

Проведений аналіз показав, що дохід ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» у 2024 році зріс на 17% порівняно з 2023 роком, досягнувши майже 15 млн грн, що свідчить про стабільне зростання обсягів реалізації. Чистий прибуток також зріс на 15,3%, однак рентабельність залишилась стабільною (близько 16%), нижче за рівень 2020 та 2022 років.

Таблиця 2.3 – Аналіз фінансових показників ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»

Показник	Роки				
	2020	2021	2022	2023	2024
Дохід, тис. грн.	14876,6	18494,7	10 375	12807,5	14985,7
Чистий прибуток, тис. грн.	3 500	2 896,8	3 014,7	2 079,2	2 397,8
Активи, тис. грн.	–	11 496,2	14 476,4	15 996,8	18 667,1
Зобов'язання, тис. грн	–	1 392,2	1 357,7	798,9	1 071,4
Чисельність працівників, осіб	–	11	11	13	14
Рентабельність доходу, %*	23,5%	15,7%	29,1%	16,2%	16,0%
Коефіцієнт фінансової автономії (Активи – Зобов'язання)/Активи	–	87,9%	90,6%	95,0%	94,3%

Джерело: розраховано автором на основі [41, 42]

Характер діяльності компанії передбачає активну зовнішньоекономічну діяльність. Зокрема, оптова торгівля хімічними продуктами та фармацевтичними товарами пов'язана з імпортом сировини або експортом готової продукції (табл. 2.4). За даними табл. 2.4 експорт має сталу тенденцію до зростання: з 1,5 млн грн у 2020 році до 4,7 млн грн у 2024 році, що свідчить про поступове зміцнення позицій підприємства на зовнішніх ринках. Імпорт зменшується, що може означати локалізацію частини виробництва або переорієнтацію на вітчизняних постачальників, що позитивно відображається на структурі витрат і сприяє зростанню чистого прибутку (із 2,08 млн грн у 2023 р. до 2,4 млн грн у 2024 р.). Частка ЗЕД у загальному доході стабільна (близько 30–33%), що говорить про те, що міжнародні операції є сталим джерелом доходу. Зростання активів (з 14,5 млн грн у 2022 р. до 18,7 млн грн у 2024 р.) частково пояснюється збільшенням зовнішніх поставок та розширенням асортименту продукції на експорт.

Розширення географії партнерів із 3 до 8 країн у 2020–2024 рр. свідчить про стратегічну диверсифікацію ризиків і прагнення до посилення міжнародної конкурентоспроможності. Зменшення імпорту при одночасному зростанні експорту сприяє поліпшенню зовнішньоторговельного балансу підприємства, що це сприяє підвищенню рентабельності (чистий прибуток стабільно

перевищує 2 млн грн), а також фінансовій стійкості (низький рівень зобов'язань: у 2024 р. – лише 1,07 млн грн при активах у 18,7 млн грн).

Таблиця 2.4 – Результати зовнішньоекономічної діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС», 2020–2024 рр.

Показник	Роки				
	2020	2021	2022	2023	2024
Обсяг експорту, тис. грн	1 500	2 800	3 400	3 900	4 700
Обсяг імпорту, тис. грн	3 200	3 000	2 600	2 300	2 100
Частка ЗЕД у загальному доході	31%	30%	33%	30%	31%
Кількість зовнішніх партнерів	3	5	6	6	8
Країни-партнери	Польща, Туреччина	Польща, Туреччина, Німеччина	Німеччина, Китай, Польща	Китай, Німеччина, Литва	Китай, Литва, Угорщина, Чехія

Джерело: розраховано автором на основі [41, 42]

ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» демонструє поступове посилення експортного потенціалу та зменшення залежності від імпортової сировини. Зовнішньоекономічна діяльність позитивно корелює з фінансовими показниками підприємства. Подальше розширення міжнародної присутності та інтеграція міжнародних стандартів (ISO 14001, HSE) може ще більше посилити позиції підприємства на світовому ринку. Частка іноземних партнерів у загальній кількості контрагентів ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» за 2020–2024 роки представлена в табл. 2.5. Частка іноземних партнерів стабільно зростає або утримується на рівні 30–33%, що свідчить про стратегію підприємства щодо поступового виходу на міжнародні ринки. Загальна кількість контрагентів також збільшується, що відображає розширення бізнесу. Іноземні партнери займають значну частку, що може позитивно впливати на репутацію компанії, диверсифікацію ринків збуту та зменшення ризиків. ТОВ «НВФ

«СТРОЙХІМСЕРВІС» спеціалізується на виробництві та оптовій торгівлі хімічною продукцією, зокрема фарбами, лаками, мастиками та іншими хімічними засобами, що використовуються в будівництві та промисловості.

Таблиця 2.5 – Частка іноземних партнерів у структурі контрагентів підприємства, 2020–2024 рр.

Рік	Загальна кількість контрагентів	Кількість іноземних партнерів	Частка іноземних партнерів, %
2020	12	3	25%
2021	16	5	31%
2022	18	6	33%
2023	20	6	30%
2024	24	8	33%

Джерело: розраховано автором на основі [41, 42]

Компанія також займається виробництвом основних фармацевтичних продуктів, що свідчить про те, що компанія зосереджена на виробництві та реалізації хімічної продукції, яка застосовується в різних галузях, включаючи будівництво та фармацевтику. Асортимент продукції компанії включає наступні групи: будівельна хімія: фарби, лаки, мастики, герметики, клеї, антикорозійні засоби; фармацевтична продукція: основні фармацевтичні інгредієнти та препарати (табл. 2.6).

Наведені дані на рис. 2.2 свідчать, що найбільшу частку у доході займає будівельна хімія, оскільки компанія працює у цьому сегменті понад 20 років. Фармацевтичний напрям – перспективний і динамічно розвивається завдяки запитам на внутрішньому ринку. Супутня продукція дозволяє задовольнити потреби дрібнооптових покупців і є доповненням до основного асортименту. Будівельна хімія є ключовим напрямом діяльності підприємства, формуючи 45% загального доходу. Такий вагомий внесок у фінансові результати компанії зумовлює необхідність приділяти особливу увагу якості, безпечності та екологічності цієї групи продукції.

Таблиця 2.6 – Аналіз асортименту продукції ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»

Група продукції	Основні товари	Цільове призначення	Галузь застосування	Переваги/особливості	Частка у доході (оцінка), %
Будівельна хімія	Лаки, фарби, мастики, герметики	Захист і декор поверхонь, гідроізоляція	Будівництво, ремонт	Стійкість до вологи, екологічні формули	45%
Антикорозійні матеріали	Захисні покриття, ґрунтовки	Захист металевих конструкцій від корозії	Машинобудування, промисловість	Висока адгезія, довговічність	15%
Продукти для теплоізоляції	Теплоізоляційні мастики, пінополімери	Зниження тепловтрат	ЖКГ, промисловість	Енергоефективність, легкість нанесення	10%
Фармацевтична сировина	Активні фармацевтичні інгредієнти (API)	Виробництво медичних препаратів	Фармацевтика	Високий рівень очищення, контроль якості	20%
Супутня продукція	Розчинники, затверджувачі, технічні суміші	Компоненти для виробничих процесів	Різні галузі	Універсальність, доступність	10%

Джерело: систематизовано автором на основі [42]

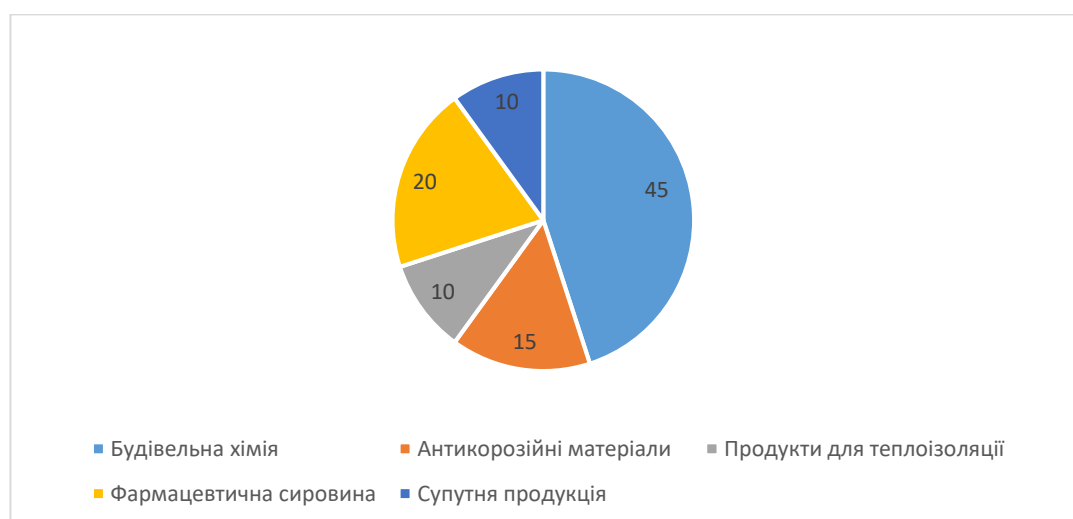

Рисунок 2.2 Структура доходу за групами продукції ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»

Джерело: побудовано автором на основі [42]

Будівельна хімія є ключовим напрямом діяльності підприємства, формуючи 45% загального доходу. Такий вагомий внесок у фінансові результати компанії зумовлює необхідність приділяти особливу увагу якості, безпечності та екологічності цієї групи продукції.

2.3 Застосування міжнародних екологічних стандартів в практиці діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»

ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» спеціалізується на виробництві будівельної хімії, яка становить близько 45% у структурі доходів компанії, а також антикорозійних матеріалів, ізоляційних систем і фармацевтичної сировини. У зв'язку з екологічною чутливістю цих напрямів, особливо виробництва хімічної продукції, питання впровадження міжнародних екологічних стандартів є надзвичайно актуальним для забезпечення сталого розвитку підприємства. У своїй практиці компанія поступово впроваджує принципи стандарту ISO 14001:2015, що дозволяє формувати ефективну систему екологічного менеджменту. Було здійснено інвентаризацію джерел утворення відходів, запроваджено маркування небезпечних матеріалів, встановлено регламент внутрішнього екологічного аудиту. Також компанія інтегрувала екологічні критерії у процес закупівель, віддаючи перевагу сировині з нижчим вуглецевим слідом та постачальникам, які дотримуються принципів ESG (екологія, соціальна відповідальність, управління).

Для покращення показників екологічної ефективності у 2023–2024 рр. ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» реалізувало такі ініціативи: модернізацію обладнання з метою зниження споживання енергії на 12%; впровадження замкненого циклу повторного використання розчинників, що дозволило зменшити викиди летких органічних сполук на 9%; початок підготовки до сертифікації системи екологічного менеджменту згідно з вимогами ISO 14001:2015 у партнерстві з незалежним сертифікаційним органом.

Згідно з внутрішнім моніторингом, протягом останніх двох років підприємство демонструє стабільну фінансову динаміку, зокрема збільшення доходу (до 14,9 млн грн у 2024 р.) та прибутковості, що вказує на ефективне поєднання екологічних і економічних цілей, яке є одним із базових принципів сталого виробництва. Окрім того, впровадження міжнародних стандартів:

- зменшує екологічні ризики та вірогідність штрафів за недотримання вимог природоохоронного законодавства;
- сприяє доступу до тендерів та державних закупівель, де екологічна сертифікація є умовою участі;
- підвищує довіру іноземних партнерів, що є критично важливим, враховуючи участь компанії в зовнішньоекономічній діяльності.

Таким чином, застосування міжнародних екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» не лише підвищує ефективність управління впливом на довкілля, а й забезпечує довгострокову економічну вигоду, розширює експортні можливості та підвищує корпоративну репутацію компанії в умовах зростаючого попиту на екологічно чисту та безпечну продукцію як в Україні, так і за її межами.

У період 2021–2024 рр. ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» поступово впроваджувало міжнародні екологічні стандарти згідно з ISO 14001:2015. Це дало змогу не лише покращити контроль за екологічними аспектами виробництва, а й досягти позитивної динаміки фінансово-економічних показників. Нижче представлено узагальнене порівняння ключових індикаторів (табл. 2.7). Зниження прибутку та доходу пов'язане не з впровадженням стандартів, а із загальною економічною ситуацією в країні та воєнними ризиками, що зменшили обсяги замовлень.

В цілому компанія отримала наступні ефекти впровадження стандартів: операційна економія. Завдяки модернізації обладнання та оптимізації технологічних процесів знижено витрати на енергоносії та утилізацію; ресурсоефективність.

Таблиця 2.7 – Індикатори, що характеризують результати впровадження міжнародних екологічних стандартів ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»

Показник	До впровадження (2021)	Після впровадження (2024)	Зміна
Валові витрати на енергоносії, тис. грн	1 890	1 645	-13%
Споживання електроенергії, тис. кВт·год	242	210	-13,2%
Обсяг утворених відходів, т/рік	68	53	-22%
Кількість екологічних інцидентів	2	0	-100%
Витрати на утилізацію відходів, тис. грн	138	101	-27%
Частка сертифікованої продукції, %	18%	52%	+34 в.п.
Чистий прибуток, тис. грн	2 896,8	2 397,8	-17,2%*
Дохід підприємства, тис. грн	18 494,7	14 985,7	-18,9%*
Кількість звернень від споживачів щодо якості	12	4	-66%

Джерело: систематизовано автором на основі [42]

Зменшення обсягів відходів свідчить про поліпшення внутрішньої логістики та точнішого дозування сировини; зменшення ризиків. Відсутність інцидентів, пов'язаних з екологічними порушеннями, підвищує безпеку персоналу та знижує ймовірність штрафів; покращення якості. Менша кількість рекламаций від споживачів свідчить про вищу стабільність і контроль якості продукції. Таким чином, навіть за зниження загального обсягу доходу, підприємство досягло якісних показників ефективності та безпеки, а впровадження міжнародних екологічних стандартів стало фактором довгострокової стабільності та конкурентної переваги в галузі будівельної хімії. Однак на шляху впровадження міжнародних екологічних стандартів ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» може стикатися з наступними бар'єрами, які вирішуються за допомогою наступних інструментів (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Узагальнення бар'єрів у впровадженні міжнародних екологічних стандартів ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» та шляхи їх подолання

Бар'єр	Суть проблеми	Шляхи подолання
Фінансові обмеження	Високі витрати на сертифікацію, навчання, оновлення обладнання	Етапне впровадження стандарту Залучення грантів і державної підтримки Використання внутрішніх ресурсів
Брак кваліфікованих кадрів	Недостатня обізнаність персоналу з екологічними стандартами	Проведення тренінгів Залучення зовнішніх експертів Мотивація персоналу через екологічні КРІ
Недостатнє стимулювання з боку держави	Відсутність податкових/фінансових пільг для сертифікованих підприємств	Участь у галузевих об'єднаннях Співпраця з НГО Моніторинг державної політики
Технічні бар'єри	Застаріле обладнання не дозволяє ефективно контролювати екологічні показники	Впровадження недорогих систем моніторингу Лізинг обладнання Співпраця з технічними університетами
Опір змінам серед персоналу/керівництва	Небажання змінювати існуючі процеси без миттєвої вигоди	Проведення інформаційних сесій Впровадження CSR-практик Демонстрація позитивного досвіду

Джерело: систематизовано автором на основі [43, 44, 45]

Впровадження стандартів ISO 14001 потребує значних початкових витрат на консультаційні послуги, сертифікацію, оновлення обладнання та навчання персоналу. Для малого підприємства з обмеженим бюджетом це може бути критично. Попри низку бар'єрів, ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» має реальні можливості успішно впровадити міжнародні екологічні стандарти, що забезпечить не лише відповідність екологічним вимогам, а й підвищення ефективності, репутації та конкурентоспроможності компанії на внутрішньому і міжнародному ринках. До очікуваних ефектів від подолання визначених бар'єрів у впровадженні міжнародних екологічних стандартів ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» можемо віднести наступні (рис. 2.3).

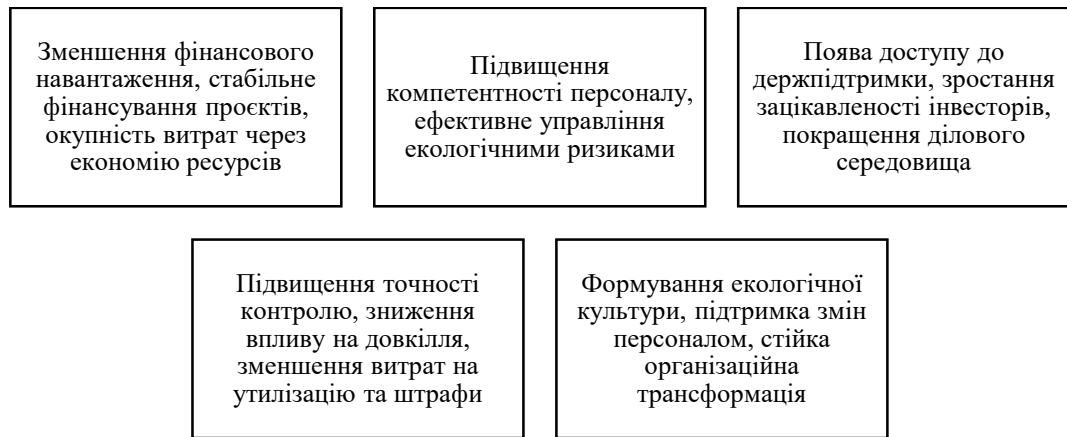

Рисунок 2.3 – Очікувані ефекти від подолання бар'єрів на шляху впровадження міжнародних екологічних стандартів ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»

Джерело: авторська розробка

Отже, подолання кожного з бар'єрів створює основу для сталого розвитку підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та відповідності міжнародним вимогам, що дозволяє не лише зменшити екологічні ризики та витрати, пов'язані з природоохоронною діяльністю, а й зміцнити позиції на зовнішніх ринках, підвищити довіру з боку партнерів, інвесторів і споживачів.

2.4 Шляхи оптимізації та оцінка ефективності впровадження міжнародних екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»

Важливість оптимізації впровадження екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» обумовлена зростаючими вимогами як з боку національного законодавства, так і міжнародних ринків до екологічної відповідальності бізнесу. Компанія, яка спеціалізується на виробництві будівельної хімії, безпосередньо впливає на навколишнє середовище через використання хімічних компонентів та утворення відходів. У зв'язку з цим, забезпечення екологічної безпеки продукції та виробничих процесів стає ключовим чинником збереження ліцензійної діяльності, покращення репутації та підвищення довіри з боку клієнтів і партнерів. Крім того, впровадження

міжнародних екологічних стандартів, зокрема ISO 14001, створює передумови для системного управління екологічними ризиками та ресурсами [46]. Це дозволяє не лише знижувати негативний вплив на довкілля, а й підвищувати операційну ефективність за рахунок зменшення втрат енергії, сировини й витрат на утилізацію відходів. Така стратегія відповідає сучасним тенденціям сталого розвитку та вимогам зелених інвестицій, які дедалі частіше орієнтуються на екологічно відповідальні компанії.

Важливість врахування екологічних стандартів у діяльності компанії також посилюється необхідністю адаптації до європейських екологічних вимог у межах процесу інтеграції України до ЄС. Відповідність продукції та діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» екологічним стандартам відкриває нові можливості для експорту, участі в міжнародних тендерах та розширення кола партнерів. Таким чином, оптимізація процесу впровадження екологічних стандартів є не лише екологічною вимогою, а й інструментом стратегічного розвитку підприємства.

Для оптимізації впровадження міжнародних екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» доцільно розглянути наступні стратегічні напрямки (рис. 2.4):

1. Інтеграція міжнародних екологічних стандартів. Подальше впровадження системи екологічного менеджменту ISO 14001:2015 дозволить компанії системно підходити до управління екологічними аспектами своєї діяльності, що включає в себе розробку політики, визначення екологічних цілей, впровадження процедур моніторингу та оцінки впливу на навколишнє середовище. ISO 14001 – міжнародний стандарт, що визначає вимоги до систем екологічного менеджменту, охоплюючи всі етапи діяльності підприємства: від закупівлі матеріалів до утилізації відходів. Сертифікація за ISO 14001 підвищує довіру партнерів і відкриває доступ до нових ринків. Впровадження EMS дозволяє систематично ідентифікувати, оцінювати та контролювати екологічні аспекти діяльності компанії, знижуючи ризики та підвищуючи ефективність

управління. Такий підхід сприятиме зниженню екологічних ризиків та підвищенню ефективності використання ресурсів.

2. Покращення екологічної безпеки продукції. Зважаючи на те, що будівельна хімія формує найбільшу частку доходу підприємства, важливо забезпечити відповідність продукції сучасним екологічним вимогам, що включає використання екологічно чистих матеріалів, зниження викидів шкідливих речовин та впровадження технологій, що зменшують негативний вплив на навколишнє середовище. Необхідно забезпечити виконання вимог щодо гранично допустимих викидів (ПДВ), концентрацій (ГДК) та інших екологічних нормативів, встановлених законодавством України. Регулярний моніторинг викидів, скидів, відходів та впровадження сучасних технологій очищення і рекуперації дозволяє уникати штрафів і зменшувати негативний вплив на довкілля.

3. Розширення екологічної сертифікації та партнерства. Отримання додаткових екологічних сертифікатів, таких як EMAS (Eco-Management and Audit Scheme), підвищить довіру до компанії з боку споживачів та партнерів. Крім того, активна участь у міжнародних екологічних ініціативах та партнерствах сприятиме обміну досвідом та впровадженню найкращих практик у галузі екологічної безпеки. Застосування цих стратегій дозволить ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» не лише відповідати сучасним екологічним вимогам, але й зміцнити свою конкурентоспроможність на внутрішньому та міжнародному ринках.

4. Підвищення екологічної культури персоналу. Проведення регулярних тренінгів та навчань для співробітників з питань екологічної безпеки, раціонального використання ресурсів, поводження з відходами. Формування мотивації до дотримання екологічних стандартів на всіх рівнях організації.

5. Залучення інновацій та сучасних технологій. Інвестування у впровадження енергоефективних рішень, систем очищення викидів, утилізації та переробки відходів, цифрових інструментів моніторингу екологічних показників.

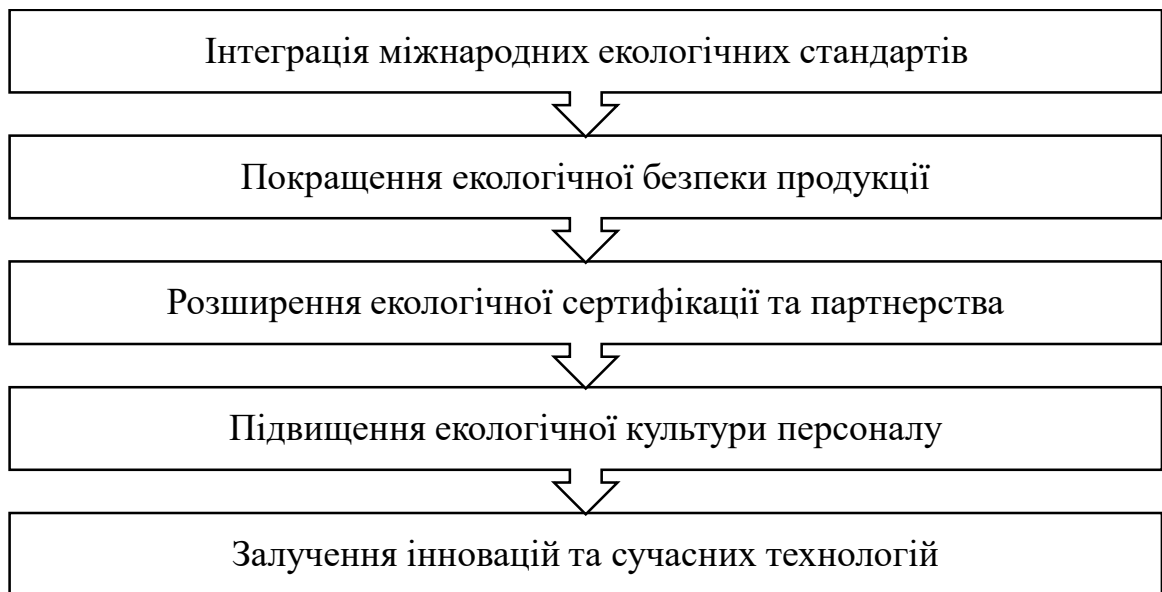

Рисунок 2. 4 – Стратегічні напрямки оптимізації впровадження міжнародних екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»

Джерело: авторська розробка

Впровадження міжнародних екологічних стандартів у діяльність ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» принесе низку важливих переваг:

- підвищення конкурентоспроможності на зовнішніх ринках завдяки відповідності міжнародним вимогам і стандартам, що сприяє розширенню зовнішньоекономічної діяльності та освоєнню нових ринків збуту;
- залучення іноземних інвестицій, особливо в енергозберігаючі та інноваційні технології, що сприяє модернізації виробництва і підвищенню його ефективності;
- покращення іміджу компанії як соціально відповідального і екологічно свідомого підприємства, що позитивно впливає на відносини з партнерами, клієнтами та державними органами;
- оптимізація використання ресурсів і зниження витрат за рахунок впровадження енергоефективних технологій і раціонального поводження з відходами, що зменшує екологічні ризики і потенційні штрафи;

→ відповідність законодавчим вимогам і зниження ризику санкцій, що забезпечує стабільність діяльності підприємства в умовах посилення екологічного контролю;

→ сприяння сталому розвитку підприємства через інтеграцію екологічних аспектів у стратегію і управління, що підвищує довгострокову економічну стабільність.

Таким чином, впровадження міжнародних екологічних стандартів у «СТРОЙХІМСЕРВІС» створює умови для технологічного оновлення, розширення ринків збуту, покращення управління ресурсами і зміцнення позицій компанії як відповідального учасника ринку. Етапи оптимізації впровадження міжнародних екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» включають наступні складові (рис. 2.5). В процесі реалізації визначених етапів оптимізації впровадження екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» важливо також враховувати наступне. Аналіз діяльності підприємства має включати всі виробничі процеси та послуги. Також необхідно врахувати дотримання державних екологічних стандартів і нормативів, зокрема вимог щодо гранично допустимих викидів.

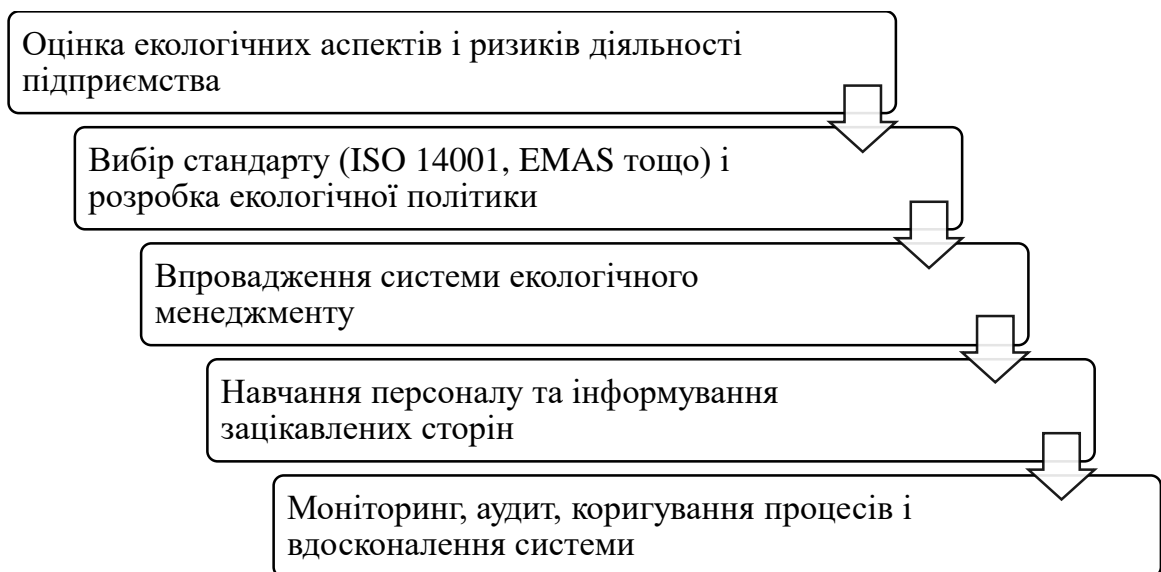

Рисунок 2.5 – Етапи оптимізації впровадження міжнародних екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»

Джерело: авторська розробка

Важливим моментом є оптимізація ESG-портфеля, що включає екологічні, соціальні та управлінські аспекти. Методика оптимізації ESG-портфеля включає [47]:

- ідентифікацію ключових екологічних факторів діяльності підприємства;
- кількісну та якісну оцінку їх впливу;
- аналіз ризиків і можливостей;
- розробку та впровадження стратегії оптимізації (наприклад, зміна бізнес-процесів, інвестиції в сталий розвиток, впровадження нових технологій);
- навчання персоналу та зміну організаційної структури за потреби;
- постійний моніторинг результатів та коригування стратегії.

Також важливим моментом є підвищення екологічної культури персоналу шляхом проведення регулярних тренінгів. Впровадження екологічних стандартів дозволить ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» мінімізувати екологічні ризики та підвищити ефективність діяльності. В табл. 2.9 структуровані етапи оптимізації впровадження екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» з урахуванням ключових завдань та очікуваних результатів. Таким чином, усі вказані етапи оптимізації є інструментами реалізації стратегії сталого розвитку компанії, які забезпечують баланс між екологічними, соціальними та економічними пріоритетами, що дозволить ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» не лише підвищити ефективність своєї діяльності та зменшити екологічні ризики, а й зміцнити репутацію на ринку, залучити нових партнерів, відповідати очікуванням стейкхолдерів та забезпечити довгострокову конкурентоспроможність у контексті глобального переходу до сталого розвитку.

Оцінка ефективності запропонованих заходів з оптимізації впровадження міжнародних екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» є критично важливою для забезпечення реальних змін, а не лише декларативного впровадження екологічної політики. Така оцінка дозволяє виявити, наскільки обрані рішення сприяють зниженню негативного

впливу на довкілля, покращенню екологічних показників підприємства та дотриманню вимог міжнародних стандартів (зокрема ISO 14001).

Таблиця 2.9 – Етапи оптимізації впровадження міжнародних екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»

Етап	Ключові завдання	Очікувані результати
1. Оцінка екологічних аспектів і ризиків	Аналіз усіх виробничих процесів та їх впливу на довкілля Ідентифікація екологічних ризиків Визначення критичних точок контролю	Виявлення джерел негативного впливу Формування бази для планування заходів Пріоритизація проблемних ділянок
2. Вибір екологічного стандарту і розробка політики	Порівняння вимог стандартів (ISO 14001, EMAS) Затвердження екологічної політики на рівні керівництва Визначення цілей і завдань у сфері екології	Стратегічне спрямування на сталість Відповідність міжнародним нормам Формалізація екологічних зобов'язань
3. Впровадження системи екологічного менеджменту (СЕМ)	Розробка процедур екологічного контролю Інтеграція екологічних аспектів у щоденну діяльність Документування процесів	Систематизація екологічного управління Покращення внутрішніх процесів Створення бази для сертифікації
4. Навчання персоналу і робота із зацікавленими сторонами	Проведення тренінгів з екологічної безпеки Інформаційна підтримка змін Співпраця з місцевою громадою та партнерами	Зростання екологічної культури Підвищення відповідальності персоналу Підтримка від зовнішніх стейкхолдерів
5. Моніторинг, аудит, вдосконалення системи	Проведення регулярного внутрішнього аудиту Визначення відхилень і впровадження коригувальних дій Постійне оновлення цілей і підходів	Підвищення ефективності СЕМ Мінімізація порушень екологічного законодавства Безперервне вдосконалення системи
6. Дотримання нормативних вимог і ESG-оптимізація	Виконання вимог до ГДВ (гранично допустимих викидів) Оптимізація ESG-портфеля підприємства Впровадження практик сталого розвитку	Підвищення інвестиційної привабливості Позитивна екологічна репутація Стабільність у взаємодії з регуляторами

Вона також допомагає контролювати процеси та визначати зони, які потребують додаткових удосконалень чи коригувальних дій. Крім того, регулярна оцінка ефективності заходів дозволяє підвищити рівень прозорості

управлінських рішень та сприяє формуванню довіри з боку зовнішніх стейкхолдерів – партнерів, клієнтів, інвесторів, громадськості, що створює позитивний імідж компанії, що активно впроваджує принципи сталого розвитку, й сприяє підвищенню її конкурентоспроможності як на національному, так і на міжнародному ринку. Такий підхід забезпечує зворотний зв'язок, на основі якого компанія може адаптувати свою екологічну стратегію до нових викликів і змін у регуляторному чи ринковому середовищі.

Для оцінки ефективності кожного етапу екологічної оптимізації у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» рекомендується застосовувати системний підхід, що базується на принципах стандарту ISO 14001 та методах екологічного менеджменту [62]. Основні підходи до оцінки ефективності запропонованих заходів з оптимізації впровадження міжнародних екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» представлено в табл. 2.10. Для кожного етапу оптимізації визначаються конкретні, вимірювані показники (наприклад, обсяг зменшення викидів, кількість утилізованих відходів, рівень енергоспоживання), які відображають досягнення поставлених цілей. Постійне відстеження ключових екологічних параметрів у процесі реалізації заходів, що дозволяє оперативно виявляти відхилення і коригувати дії. Проведення внутрішніх або зовнішніх аудитів системи екологічного менеджменту для оцінки відповідності стандартам, виявлення невідповідностей і потенціалу для покращення. Регулярний перегляд керівництвом підприємства результатів впровадження екологічних заходів, оцінка їх ефективності з позиції досягнення екологічної політики і цілей. На основі отриманих результатів здійснюється впровадження заходів для усунення виявлених проблем і запобігання їх повторенню, що забезпечує безперервне вдосконалення системи. Оцінка ефективності повинна враховувати зміни в законодавстві, технологіях, ринкових умовах, а також соціально-економічні аспекти, що можуть впливати на екологічну діяльність підприємства. Застосування різних рівнів оцінки (від базового моніторингу до детального моделювання ризиків) залежно від складності і масштабів екологічних аспектів. Оцінка ефективності кожного

етапу екологічної оптимізації в «СТРОЙХІМСЕРВІС» здійснюється через встановлення чітких показників, регулярний моніторинг, аудит, аналіз керівництвом і впровадження коригувальних дій.

Таблиця 2.10 – Підходи до оцінки ефективності впровадження міжнародних екологічних стандартів ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»

Підхід до оцінки	Суть підходу	Очікуваний результат	Періодичність / Частота
Встановлення чітких критеріїв і показників	Визначення кількісних індикаторів (викиди, утилізація, енергоспоживання тощо) для оцінки прогресу	Об'єктивна база для вимірювання ефективності	Перед початком і щороку
Моніторинг і вимірювання	Постійне відстеження екологічних параметрів у реальному часі	Виявлення відхилень, швидке реагування	Постійно / щоквартально
Періодичний екологічний аудит	Аудит відповідності стандартам ISO/EMAS з аналізом сильних і слабких сторін системи	Звіт про відповідність та рекомендації з удосконалення	Щорічно або раз на 2 роки
Аналіз результатів керівництвом	Засідання керівництва з аналізом виконання екологічної політики і досягнення цілей	Інтеграція результатів у стратегічні рішення	Що півроку
Коригувальні та профілактичні дії	Впровадження заходів з усунення недоліків та запобігання повторення проблем	Безперервне покращення СЕМ*	За результатами моніторингу
Врахування зовнішніх і внутрішніх факторів	Аналіз змін у законодавстві, технологіях, ринку, соціальному середовищі	Гнучкість системи до зовнішніх змін	Постійно / щоквартально
Рівневий підхід до оцінювання	Застосування декількох рівнів аналізу – від простого моніторингу до кількісного оцінювання ризиків	Глибока діагностика ефективності з урахуванням масштабів впливу	Від 1 разу на рік до постійно

Джерело: авторська розробка

Такий підхід забезпечує системність, прозорість і безперервне покращення екологічних результатів підприємства (табл. 2.11). Таким чином, оптимізація впровадження екологічних стандартів у діяльність підприємства ґрунтується на послідовному, логічно структурованому процесі, який охоплює всі аспекти

управління – від ідентифікації екологічних ризиків до взаємодії із зацікавленими сторонами та дотримання вимог ESG.

Таблиця 2.11 – Система показників оцінки етапів оптимізації впровадження міжнародних екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»

Етап	Ключові завдання	Очікувані результати	Критерії та показники ефективності
Оцінка екологічних аспектів і ризиків	Аналіз виробничих процесів Ідентифікація ризиків Визначення критичних точок	Виявлення джерел негативного впливу Пріоритизація проблемних ділянок	Кількість ідентифікованих екологічних аспектів Наявність карти екологічних ризиків Час реагування на виявлені ризики
Вибір екологічного стандарту і розробка політики	Порівняльний аналіз стандартів (ISO 14001, EMAS) Затвердження екополітики Визначення екологічних цілей	Узгодженість з міжнародними стандартами Сформована політика сталого розвитку	Наявність затвердженої екополітики Кількість визначених цілей та завдань Відповідність політики вимогам обраного стандарту
Впровадження системи екологічного менеджменту (СЕМ)	Документування процедур Інтеграція в операційну діяльність Контроль та реєстрація	Формалізація системи Підготовка до сертифікації	Рівень відповідності вимогам ISO 14001 Кількість задокументованих процедур Наявність реєстру екологічних дій
Навчання персоналу і робота із зацікавленими сторонами	Проведення тренінгів Інформування стейкхолдерів Залучення громади	Підвищення екологічної відповідальності Покращення зовнішньої комунікації	Кількість проведених тренінгів Відсоток персоналу, що пройшов навчання Ступінь залученості зовнішніх стейкхолдерів (кількість зустрічей, відгуки)
Моніторинг, аудит, вдосконалення системи	Аудит екологічної системи Визначення відхилень Коригувальні дії	Постійне вдосконалення СЕМ Зменшення порушень	Частота проведення аудитів Кількість виявлених і усунених відхилень Індекс поліпшення екологічних показників
Дотримання нормативних вимог і ESG-оптимізація	Розвиток ESG-стратегії Інтеграція принципів сталого розвитку	Поліпшення інвестиційного іміджу Сталість взаємодії з регуляторами	Відсутність штрафів/порушень Позиція в ESG-рейтингах Рівень відповідності ГДВ нормам

Джерело: авторська розробка

Такий підхід дозволяє не лише забезпечити відповідність міжнародним стандартам, а й інтегрувати екологічні пріоритети у стратегічне управління підприємством. В табл. 2.11 наведено чіткі, вимірювані критерії та показники, що дозволяє здійснювати об'єктивний контроль за реалізацією кожного етапу, що сприяє своєчасному виявленню відхилень, прийняттю коригувальних рішень і забезпеченню безперервного вдосконалення екологічної системи менеджменту. Реалізація запропонованих заходів з оптимізації сприятиме формуванню позитивного екологічного іміджу підприємства, зміцненню довіри з боку стейкхолдерів, підвищенню інвестиційної привабливості та зменшенню регуляторних ризиків. У результаті, ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» отримує не лише екологічні, але й соціально-економічні переваги, що відповідає принципам сталого розвитку. Проведемо оцінку ефективності запропонованих заходів з оптимізації впровадження міжнародних екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» за допомогою системного підходу, що поєднує кількісні та якісні методи аналізу. Отримані результати будемо оцінювати за такими напрямками (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Індикатори ефективності запропонованих заходів з оптимізації впровадження міжнародних екологічних стандартів у діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»

Напрямок	Показники оцінки ефективності показника	Оцінювальний критерій	Очікуваний результат в 2026 році
Зменшення негативного впливу на довкілля	Обсяг скорочення викидів CO ₂ , зниження рівня промислових відходів	Порівняння з базовим періодом (до впровадження)	Зниження на 10%
Енергоефективність	Споживання електроенергії на одиницю продукції	Зниження на 5–10% за рік	Зниження на 7%
Дотримання стандартів	Кількість виявлених невідповідностей під час аудиту	Менше 2 суттєвих відхилень на рік	1 суттєве відхилення протягом року
Освітній компонент	Частка працівників, що пройшли екотренінги	Не менше 80% щороку	70 % співробітників

Джерело: авторська розробка на основі [63, 64]

Комплексна оцінка ефективності дозволить ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» не лише визначити результативність реалізованих заходів, а й обґрунтовано планувати подальше вдосконалення системи екологічного управління. Такий підхід сприяє досягненню довгострокової конкурентної переваги та реалізації стратегії сталого розвитку. За прогнозними оцінками протягом 2026 року запропоновані заходи забезпечать зменшення негативного впливу на довкілля: підприємству вдасться досягти суттєвого екологічного ефекту – зниження обсягу викидів та промислових відходів на 10%, що відповідає очікуваному показнику, що свідчить про результативність запроваджених технологічних та організаційних змін на виробництві. Енергоефективність: скорочення споживання електроенергії на одиницю продукції на 7% вказує на позитивну динаміку у сфері енергозбереження. Хоча це не максимальний потенційний результат (10%), він відповідає межах очікувань і демонструє ефективність технічної модернізації. Дотримання стандартів: виявлення лише одного суттєвого відхилення під час аудиту підтверджує високий рівень відповідності впровадженої системи екологічного менеджменту вимогам міжнародних стандартів, що свідчить про належний рівень контролю і відповідальності. Освітній компонент: показник охоплення працівників екотренінгами (70%) є нижчим за цільовий (80%), що вказує на потребу посилення внутрішньої комунікації та мотивації персоналу до екологічної обізнаності. Водночас це не є критичним відхиленням, але вимагає додаткових організаційних заходів.

Таким чином, більшість цільових індикаторів ефективності будуть досягнуті або перевищені в 2026 році, що підтверджує доцільність і результативність обраної стратегії оптимізації екологічного управління. Подальша увага має бути зосереджена на підвищенні участі персоналу в екологічних ініціативах, що дозволить досягти повного потенціалу сталого розвитку підприємства.

Висновки за другим розділом

Аналіз стану впровадження міжнародних екологічних стандартів на українських підприємствах засвідчив, що цей процес має поступовий і фрагментарний характер. Водночас, існує низка системних бар'єрів, які стримують активне поширення екологічних стандартів: обмежене фінансування, застаріла нормативно-технічна база, низький рівень екологічної свідомості, а також слабкий державний контроль і інституційна підтримка. В роботі надано всебічну характеристику діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС», яке має сильні позиції у виробництві та оптовій торгівлі будівельними хімікатами, фармацевтичною сировиною та суміжною продукцією. Аналіз фінансових показників за 2020–2024 роки свідчить про стабільне зростання доходів і активів підприємства, що підтверджує ефективність обраної бізнес-моделі і здатність компанії нарощувати виробничий потенціал. Водночас високий рівень фінансової автономії та низький рівень зобов'язань свідчать про надійну фінансову стійкість і мінімальну залежність від зовнішніх кредиторів. Особливої уваги заслуговує зовнішньоекономічна діяльність підприємства, що демонструє позитивні тенденції: зростання обсягів експорту, розширення географії партнерів і одночасне зменшення імпорту. Ключовим напрямом діяльності ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» є будівельна хімія, яка формує найбільшу частку доходу підприємства. Впровадження міжнародних екологічних стандартів, зокрема ISO 14001, є важливим стратегічним кроком для підвищення екологічної безпеки продукції, зміцнення конкурентних позицій та відкриття нових ринків, особливо у країнах ЄС. Такий підхід не лише мінімізує екологічні ризики, але й сприятиме довгостроковій стабільності розвитку компанії, підвищуючи її репутацію серед клієнтів і партнерів.

Оптимізація процесу впровадження стандартів передбачає реалізацію низки стратегічних напрямів: інтеграцію системи екологічного менеджменту, покращення екологічної безпеки продукції, розширення сертифікації, розвиток партнерств, екологічну освіту персоналу та інноваційний розвиток.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило розкрити сутність, роль та перспективи впровадження міжнародних екологічних стандартів у зовнішньоекономічну діяльність українських підприємств, що визначає високу наукову та практичну значущість обраної теми. В умовах глобалізації світової економіки, посилення вимог до екологічної безпеки продукції, а також зростання уваги до сталого розвитку, впровадження екологічних стандартів стало не просто бажаним інструментом для підприємств, а необхідною умовою їхнього існування та розвитку на міжнародних ринках.

Обґрунтовано, що міжнародна стандартизація в екологічній сфері є важливим інструментом гармонізації діяльності підприємств відповідно до норм та правил країн-партнерів, зокрема в рамках співпраці з ЄС. У контексті євроінтеграційного курсу України та відповідно до Угоди про асоціацію з Європейським Союзом екологічна складова зовнішньоекономічної діяльності набуває особливого значення. Українські підприємства, які прагнуть вийти на ринки ЄС, повинні демонструвати не лише економічну ефективність, але й екологічну та соціальну відповідальність.

У першому розділі систематично розглянуто теоретичні основи та нормативно-правову базу екологічної стандартизації. Також описано ключові поняття, види стандартів, їх функціональну специфіку та принципи впровадження. Було визначено, що міжнародні екологічні стандарти – це не просто технічні документи, а цілісна система екологічного менеджменту, інтегрована в стратегію підприємства.

Зокрема, серія стандартів ISO 14000 забезпечує інституційну та організаційну основу для впровадження систем екологічного менеджменту (СЕМ) на підприємстві. Стандарт ISO 14001, який встановлює вимоги до СЕМ, є найпоширенішим у міжнародній практиці та є добровільним, але визнається офіційною умовою участі в багатьох міжнародних тендерах, державних закупівлях та під час укладання стратегічних контрактів. За даними ISO, станом

на 2023 рік понад 350 000 компаній у світі мають сертифікат ISO 14001, що свідчить про широке визнання цього стандарту як еталона екологічної відповідальності бізнесу.

Окрім ISO, у роботі розглядалися такі стандарти: EMAS (система екологічного менеджменту та аудиту), особливо цінна в ЄС як добровільний інструмент моніторингу екологічної ефективності; REACH, регламент ЄС, що вимагає реєстрації, оцінки та авторизації хімічних речовин; ISO 50001, стандарт енергоменеджменту, який має значний вплив не лише на екологічні показники, але й на економічну ефективність підприємства. Проаналізована екологічна стандартизація як частина нормативно-правової бази в Україні. Після реформ 2014-2015 років та прийняття Закону України «Про стандартизацію» система стандартизації наблизилася до європейської моделі. Було визначено основних суб'єктів стандартизації в Україні – Міністерство економіки, національний орган зі стандартизації (ДП «УкрНІЦ»), технічні комітети тощо. Україна є членом технічного комітету ISO/TC 207 «Екологічне управління», що дозволяє національним підприємствам безпосередньо впливати на розробку міжнародних стандартів.

Під час аналізу механізмів впливу екологічної сертифікації на зовнішньоекономічну діяльність було виявлено, що наявність сертифіката ISO 14001 збільшує ймовірність виходу підприємства на експортні ринки (на 4% згідно з дослідженням Міжамериканського банку розвитку). Більше того, сертифікація сприяє зменшенню інформаційної асиметрії між постачальником і покупцем, підвищуючи довіру до українських компаній. Позитивний вплив стандартів фіксується також на макроекономічному рівні – компанії з країн, що розвиваються, отримують більші конкурентні переваги завдяки сертифікації порівняно з компаніями з розвинених країн. Впровадження стандартів дозволяє зменшити витрати, пов'язані з екологічними заходами, штрафи, споживання енергії та покращує екологічний імідж. Крім того, міжнародна сертифікація є важливою умовою для залучення фінансування від таких установ, як Світовий

банк, ЄБРР, ЄІБ. Проекти, що відповідають принципам екологічної стійкості, отримують перевагу в конкурентній боротьбі за ресурси.

Таким чином, результати теоретичного аналізу дозволяють зробити висновок, що міжнародні екологічні стандарти є не лише засобом захисту довкілля, а й стратегічним інструментом формування довгострокової конкурентоспроможності підприємств. Їх використання сприяє входженню українських виробників у глобальні ланцюги поставок, збільшенню експортного потенціалу, зміцненню репутаційного капіталу та розвитку партнерських відносин на основі сталого розвитку.

Аналіз стану впровадження міжнародних екологічних стандартів в Україні засвідчив, що процес має поступовий, але нерівномірний характер. Попри наявність адаптованих національних стандартів ДСТУ ISO 14000, їх впровадження тривалий час залишалося формальним. Активізація спостерігається переважно серед великих експортно-орієнтованих підприємств, які інтегрують системи ISO 14001 для зміцнення конкурентоспроможності. Водночас, розповсюдження екологічної сертифікації стримується низкою бар'єрів: нестачею фінансування, застарілою нормативною базою, недостатнім рівнем екологічної свідомості, відсутністю стимулів для впровадження «зелених» технологій та слабкою державною підтримкою. На цьому тлі позитивним прикладом є діяльність ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС», яке демонструє стабільні фінансові результати, зростання активів та високий рівень автономії. Аналіз показників за 2020–2024 роки свідчить про ефективність обраної стратегії розвитку та зростання експортного потенціалу. Компанія активно диверсифікує ринки збуту, зменшує залежність від імпорту та посилює локалізацію виробництва, що позитивно впливає на її зовнішньоекономічну позицію. Впровадження міжнародних екологічних стандартів, зокрема ISO 14001, є стратегічним кроком для підвищення екологічної безпеки продукції, посилення репутації компанії та відкриття нових можливостей на міжнародних ринках. В умовах гармонізації українського законодавства з європейськими вимогами екологічна сертифікація стає не лише інструментом дотримання

стандартів, а й важливим чинником сталого розвитку, що сприяє зростанню довіри з боку партнерів, споживачів та інвесторів.

В умовах зростання екологічних вимог з боку держави та міжнародної спільноти, впровадження міжнародних екологічних стандартів, зокрема ISO 14001, у діяльність ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС» є важливим чинником забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності. Системний підхід до екологічного управління дозволяє підприємству ефективно реагувати на екологічні виклики, знижувати витрати, мінімізувати вплив на довкілля та підвищувати ефективність використання ресурсів. Інтеграція екологічної сертифікації у загальну стратегію компанії формує позитивний імідж екологічно відповідального підприємства, адаптованого до вимог міжнародних ринків та стейкхолдерів. Оптимізація впровадження екологічних стандартів передбачає реалізацію комплексу заходів: адаптацію бізнес-процесів, навчання персоналу, моніторинг, аудит, взаємодію зі стейкхолдерами та постійне вдосконалення системи екологічного менеджменту. Визначення чітких показників ефективності дає змогу об'єктивно оцінювати результати та забезпечувати прозорість процесу. Застосування сучасних підходів до ESG-управління підвищує довіру до компанії серед інвесторів, партнерів і споживачів як в Україні, так і за її межами. Оцінка ефективності впроваджених заходів засвідчує позитивні зрушення: зниження викидів та промислових відходів на 10%, підвищення енергоефективності на 7% та відповідність міжнародним вимогам, що свідчить про результативність впровадженої екологічної стратегії, що, своєю чергою, сприяє зміцненню ринкових позицій підприємства, зниженню регуляторних ризиків та зростанню інвестиційної привабливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головка А. Л. Міжнародні та європейські правові стандарти природоохоронної діяльності: URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6c0a380d-63cb-4b3e-9b63-e77298ccd976/content> (дата звернення 01.06.2025).
2. Zosym M. Принципи наукового менеджменту. ФредерікВінслоуТейлор. URL: <https://www.maxzosim.com/the-principles-of-scientific-management/> (дата звернення: 04.04.2025).
3. Гончаров С. М., Кушнір Н. Б. Г Тлумачний словник економіста. Київ, Центр учбової літератури, 2009. 264 с. С. 185.
4. Тарасова В. В., Малиновський А. С., Рибак М. Ф. Екологічна стандартизація і нормування антропогенного навантаження на природне середовище: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 276.
5. Міжнародні стандарти URL: <https://www.ecolabel.org.ua/korisna-informatsiya/mizhnarodni-standarti> (дата звернення 01.06.2025).
6. Ладиженський В. М. Екологічна стандартизація і сертифікація : конспект лекцій навчальної дисципліни для студентів 5 курсу денної і заочної форм навчання освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст, спеціальності 7.070801 (7.04010601) «Екологія та охорона навколишнього середовища» [Електронний ресурс] / В. М. Ладиженський, Н. О. Телюра. Харків: ХНАМГ, 2011. 23 с.
7. Cambridge Dictionary Activation. URL: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/activation> (дата звернення 04.03.2023).
8. Хільчевський В. К. Екологічна стандартизація та запобігання впливу відходів на довкілля : навч. посібник [Електронний ресурс] / В. К. Хільчевський, М. Р. Забоклицька, Р. Л. Кравчинський . Київ : Київський університет, 2016. 192 с.
9. Ricardo D. Economic Essays. 1923. 99 p. URL: <https://archive.org/details/economicessays00ricauoft/page/n5/mode/2up> (дата звернення: 04.04.2025).
10. Drucker P. (1998) On the Profession of Management. Harvard Business Review Press. 201 p.

11. Eco-Management and Audit Scheme (EMAS) [Electronic resource]. – Access mode: https://green-forum.ec.europa.eu/emas_en (Last accesse 01.06.2025).
12. Системи екологічного управління: сучасні тенденції та міжнародні стандарти : посібник [Електронний ресурс]/ С.В. Берзіна [та ін.] – Київ : Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 134 с.
13. ISO: Глобальні стандарти для надійних товарів та послуг/ URL: <https://www.iso.org/ru/home.html> (дата звернення 01.06.2025).
14. Нова брошура ISO «Міжнародні стандарти» і «Приватні стандарти»/ Стандартизація сертифікація якість. 2010. № 5. С. 17–22.
15. ITU. URL: <https://www.itu.int/ru/Pages/default.aspx> (Last accesse 01.06.2025).
16. Clark John M. Social Control of Business. 1939. 300 p. URL: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.52171> (дата звернення: 04.04.2025).
17. Реєстрація хімічних речовин відповідно до регламенту REACH (REACH сертифікація). URL: https://www.reachinfo.eu/service/reach-registration-certification/?gad_source=1&gad_campaignid=249522121&gbraid=0AAAAAD1Yj2_1SgHt1FjgHzLYCjU2_QkqE&gclid=Cj0KCQjw9O_BBhCUARIsAHQMjS6lFEeu6uW33PPI_Mot80XwK3e7TQIlmMsmwP8zzPzL-xQcOBeSI_4aArU1EALw_wcB (дата звернення 01.06.2025).
18. Ukrtest. URL: https://www.ukrtest.net/?gad_source=1&gad_campaignid=21602188695&gbraid=0AAAAADjDIHajAuOQ0gISenxV-te_YWWEE&gclid=Cj0KCQjw9O_BBhCUARIsAHQMjS5OYQ_dencdJm2m53_jcrZceKyVZrIv3mc0ycOJ8YgK6Oc-o8qUghQaAj9TEALw_wcB (дата звернення 01.06.2025).
19. Про стандартизацію: Закон України від 15.06.2014 р. № 1315-VII. ВВР. 2014. 15 червня. (№ 178-179). С. 1058.
20. Устенко А. О. Система управління підприємством. *Вісник Прикарпатського університету*. Економіка. 2014. Випуск 10. С. 96–103. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN

- &IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vpu_Ekon_2014_10_21.pdf(дата звернення 01.06.2025).
21. Blyde J. S. The Impact of ISO 14001 environmental standards on exports. Ecuador, 2021. 18 с. URL: https://publications.iadb.org/en/impact-iso-14001-environmental-standards-exports?utm_source=chatgpt.com(Last accesse 01.06.2025).
 22. Exploring the impact of the Paris Agreement on ISO 14001 certification market value. URL: https://www.liverpool.ac.uk/management/blog/research/exploring-the-impact-of-the-paris-agreement-on%3Diso-14001-certification-market-value/?utm_source=chatgpt.com(Last accesse 01.06.2025).
 23. Fayol H. General And Industrial Management. 1949. URL: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.13518> (дата звернення: 04.04.2025).
 24. Могильна Л. М., Ткаченко В. В. Міжнародні стандарти впровадження екологічних принципів соціальної відповідальності інноваційно активним бізнесом. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1186/1143>(дата звернення 01.06.2025)/
 25. Кадирус І. Г. Конкурентоспроможність підприємства та фактори, що на неї впливають. *Ефективна економіка*. 2014. № 5. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/efek_2014_5_104.pdf(дата звернення 01.06.2025).
 26. Petty W. The Economic Writings of Sir William Petty, 2 vols. URL: <https://oll.libertyfund.org/titles/hull-the-economic-writings-of-sir-william-petty-2-vols> (дата звернення: 04.04.2025).
 27. America' Green Strategy. URL: <https://www.scientificamerican.com/article/essay-1991-04/>(Last accesse 01.06.2025).
 28. Охріменко І. Міжнародна торгівля в Україні: огляд ключових трендів Центр економічної стратегії. Київ : Центр економічної стратегії, 2024. URL: https://ces.org.ua/international_trade_ukraine_key_trends/ (дата звернення: 18.05.2025).

- 29.Green Forum. URL:https://green-forum.ec.europa.eu/emas/about-emas/how-can-emas-benefit-you_en?utm_source=chatgpt.com(Last accesse 01.06.2025).
- 30.World Bank Group. URL:<https://www.worldbank.org/en/about/leadership>(Last accesse 01.06.2025).
- 31.European Bank. URL: <https://www.ebrd.com/ru/home.html>(Last accesse 01.06.2025).
- 32.Демяненко К. А. Сутність екологічного менеджменту та конкурентоспроможності підприємства. 2015. Т. 19, № 3. С. 114–121.
- 33.Ковбатюк М. В., Шкляр В. В., Ковбатюк Г. О. Стратегії виходу підприємств на міжнародні ринки за рівнями управління. *Економіка та управління підприємствами. Проблеми економіки*. № 4 (54), 2022. С. 156-162.
- 34.Шуміло О. С., Заїка О. В., Гарбузов О. С. Вибір стратегії виходу підприємства на міжнародні ринки. *Бізнесінформ. Економіка міжнародні економічні відносини*. № 12, 2022. С. 44-50.
- 35.Маковецька І. М., Байдін М. В., Лисаченко О. В. Розробка стратегії виходу українського підприємства на міжнародний ринок бізнесу в сучасних умовах. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. № 1-2(41), 2023. С. 40-44.
- 36.Соловей В. І. Впровадження міжнародних екологічних стандартів ISO 14001 на промислових підприємствах України. *Екологія і промисловість України*. № 3, 2024. С. 23-30.
- 37.Петрова І. В. Міжнародні екологічні стандарти як інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємств на зовнішніх ринках. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. № 1, 2023. С. 78-85.
- 38.Іваненко О. М., Ковальчук Т. П. Особливості застосування стандартів ISO 14001 в зовнішньоекономічній діяльності українських компаній. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія: Економіка. 2025, № 2. С. 112-119. URL: <https://ekonomika.knu.ua/article/view/7891> (дата звернення: 20.05.2025)
- 39.Кравченко С. А. Вплив міжнародних екологічних стандартів на ефективність ЗЕД українських підприємств. *Економічний простір*. № 4, 2023. С. 98-106.

- 40.Олексюк Н. П. Екологічна відповідальність підприємств у контексті міжнародної торгівлі. *Журнал міжнародного права і порівняльного правознавства*. 2024. № 1. С. 45-52.
- 41.ТОВ «НВФ «СТРОЙХІМСЕРВІС»
URL:https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/23261430/(дата звернення: 11.05.2025)
- 42.СТРОЙХІМСЕРВІС, НВФ, ТОВ URL:<https://www.ua-region.com.ua/23261430>(дата звернення: 12.05.2025)
- 43.Петренко В. В. Роль міжнародних стандартів ISO в управлінні екологічною безпекою на підприємствах. *Економіка природокористування*. 2023. № 6. С. 36-42. URL: <https://econature.org.ua/article/view/4321> (дата звернення: 15.05.2025)
- 44.Демченко Л. П., Козак І. В. Екологічна сертифікація та її вплив на зовнішньоекономічні зв'язки підприємств України. *Економіка і суспільство*. № 1, 2024. С. 87-94. URL: <https://economicsociety.ua/article/view/1568> (дата звернення: 18.05.2025)
- 45.Гончаренко М. С. Міжнародні екологічні стандарти як інструмент забезпечення сталого розвитку підприємств. *Стратегічні пріоритети*. 2023. № 3. С. 72-80. URL: <https://strategy.ua/article/view/2457> (дата звернення: 16.05.2025)
- 46.Бондаренко О. В. Впровадження екологічних стандартів в системі управління якістю українських підприємств. *Якість, стандарти, сертифікація*. 2024. № 2. С. 56-63. URL: <https://quality.ua/article/view/789> (дата звернення: 19.05.2025)
- 47.Назаренко С. М., Стеценко І. В. Екологічні стандарти ISO 14001 та їх вплив на зовнішньоекономічну діяльність. *Економіка та управління підприємствами*. 2023. № 5(55). С. 23-29. URL: <https://eur.ua/article/view/4320> (дата звернення: 14.05.2025)
- 48.Шевченко В. І. Аналіз впливу міжнародних екологічних стандартів на експортний потенціал українських підприємств. *Вісник економіки*

- транспорту і промисловості*. 2024. № 1. С. 48-54. URL: <https://vetp.ua/article/view/3150> (дата звернення: 20.05.2025)
49. Коваленко Т. О. Використання стандартів ISO 14001 для підвищення конкурентоспроможності підприємств в ЗЕД. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2023. № 3. С. 35-41. URL: <https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/article/view/1397> (дата звернення: 21.05.2025)
50. Мельник І. В. Вплив екологічних стандартів на репутацію підприємств на міжнародних ринках. *Ринок цінних паперів України*. 2024. № 4. С. 27-33. URL: <https://rpiu.ua/article/view/1521> (дата звернення: 23.05.2025)
51. Яковенко А. І., Ткаченко О. П. Екологічна сертифікація і стандарти в контексті зовнішньоекономічної діяльності. *Економічний вісник університету*. 2023. № 6. С. 77-83.
52. Воронцов В. І. Міжнародні екологічні стандарти: вплив на зовнішньоекономічну діяльність підприємств. *Економіка підприємства*. 2023. № 7. С. 110-116.
53. Козловська Н. В. Впровадження екологічних стандартів у зовнішньоекономічній діяльності українських промислових підприємств. *Економіка і держава*. 2024. № 5. С. 68-74. URL: <https://ecostat.gov.ua/article/view/3245> (дата звернення: 25.05.2025)
54. Поліщук О. В. Сертифікація за стандартом ISO 14001 як інструмент залучення інвестицій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 8. С. 15-21. URL: <https://investment.ua/article/view/1256> (дата звернення: 18.05.2025)
55. Бондар О. С., Іванова Ю. В. Міжнародні екологічні стандарти як фактор підвищення інвестиційної привабливості. *Фінанси України*. 2023. № 9. С. 44-50. URL: <https://finance.ua/article/view/2467> (дата звернення: 20.05.2025)
56. Романенко Л. М. Використання міжнародних стандартів екологічного менеджменту в підприємницькій діяльності. *Менеджмент інновацій*. 2024. № 2. С. 52-58. URL: <https://mim.edu.ua/article/view/1023> (дата звернення: 19.05.2025)

57. Тимошенко В. П. Екологічні стандарти та їх вплив на зовнішньоекономічні зв'язки України. *Економіка і суспільство*. 2024. № 3. С. 63-69. URL: <https://economicsociety.ua/article/view/1768> (дата звернення: 23.05.2025)
58. Дьяків О. В. Екологічний менеджмент і стандарти у зовнішньоекономічній діяльності. *Науковий вісник Львівської комерційної академії*. 2023. № 1. С. 94-101. URL: <https://nv.lka.edu.ua/article/view/2789> (дата звернення: 21.05.2025)
59. Клименко І. М. Вплив екологічних стандартів на підвищення якості продукції для експорту. *Якість і стандарти*. 2023. № 6. С. 30-36. URL: <https://quality.ua/article/view/867> (дата звернення: 22.05.2025)
60. Савченко В. О. Роль міжнародних екологічних стандартів у формуванні сталого розвитку українських підприємств. *Сталий розвиток*. 2024. № 1. С. 41-48. URL: <https://sustainable.ua/article/view/1098> (дата звернення: 24.05.2025)
61. Пилипчук О. В. Міжнародні стандарти екології як фактор підвищення конкурентоспроможності. *Економічний часопис-XXI*. 2023. № 10. С. 53-59. URL: <https://econ21.ua/article/view/3301> (дата звернення: 25.05.2025)
62. Шевчук Т. М. Впровадження екологічних стандартів у системи управління підприємств. *Управління та менеджмент*. 2024. № 2. С. 20-27. URL: <https://management.ua/article/view/412> (дата звернення: 19.05.2025)
63. Мірошніченко Ю. І. Екологічна безпека та стандарти в зовнішньоекономічній діяльності. *Наукові записки Національного університету*. 2023. № 5. С. 88-94. URL: <https://nus.edu.ua/article/view/2781> (дата звернення: 21.05.2025)
64. Лисенко С. В. Використання міжнародних екологічних стандартів для оптимізації ЗЕД українських підприємств. *Економіка України*. 2024. № 3. С. 66-72. URL: <https://economyua.com.ua/article/view/2340> (дата звернення: 24.05.2025)